

Nuorten vastaanottoyksikön työntekijöiden näkemyksiä perheiden hyvinvoinnista ja vanhemmuudesta

Liisa Laukonmaa

2021 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Nuorten vastaanottoyksikön työntekijöiden näkemyksiä perheiden hyvinvoinnista ja vanhemmuudesta

Liisa Laukonmaa
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Kesäkuu, 2021

Liisa Laukonmaa

Nuorten vastaanottoyksikön työntekijöiden näkemyksiä perheiden hyvinvoinnista ja vanhemmuudesta

Vuosi 2021 Sivumäärä 45

Opinnäytetyö toteutettiin nuorten vastaanottoyksikössä, joka on lyhytaikainen lastensuojeluyksikkö 13-17 -vuotiaille nuorille. Opinnäytetyöhön valittiin työntekijöiden näkökulma. Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata vastaanottoyksikön työntekijöiden näkemyksiä sijoituksen vaikutuksista perheen hyvinvointiin ja vanhemmuuteen. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa vastaanottoyksikön työntekijöille siitä, minkälaisia vaikutuksia nuoren lyhytaikaisella sijoituksella voi olla perheen hyvinvointiin ja vanhemmuuteen. Tutkimuksen tavoitteena oli myös oppia lisää siitä, miten perheet voivat sijoituksen alussa ja sen päättyessä sekä minkälaisena vanhemmuus näyttäätyy sijoitusjakson alku- ja loppupuolella. Opinnäytetyön tutkimuskysymys oli ”minkälaisia näkemyksiä vastaanottoyksikön työntekijöillä on lyhytaikaisen sijoituksen vaikutuksista perheen hyvinvointiin ja vanhemmuuteen.”

Tutkimuksessa käytettiin aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelua. Haastattelut toteutettiin haastattelemalla neljää vastaanottoyksikön työntekijää tammikuun 2018 aikana. Työntekijöiltä kysyttiin kysymyksiä hyvinvointiin ja vanhemmuuteen liittyen. Teemahaastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Litteroitavaa aineistoa kertyi melkein 27 sivua. Analyysimuodoksi valittiin aineistolähtöinen sisällönanalyysi.

Tutkimuksen tuloksista kävi ilmi, että nuorten hyvinvointi vaihtelee paljon sijoituksen lopussa. Sijoitusjakso voi vaikuttaa nuoren hyvinvointiin siten, että perheissä tapahtuu jokin muutos, jolloin nuori ja perhe voivat hyvin, ja nuori palaa takaisin kotiin. Joissain tapauksissa perheissä ei tapahdu mitään muutosta, jolloin nuori huostaanotetaan. Sijoitusjakso saattaa vaikuttaa osaan vanhemmista niin, että he muuttavat toimintaansa ja löytävät uuden yhteyden nuoreen. Sijoitus voi vaikuttaa vanhemmuuteen siten, että siinä ei tapahdu mitään muutosta tai siinä tapahtuu muutos parempaan suuntaan. Jatkotutkimuksissa voitaisiin haastatella muiden vastaanottojen työntekijöitä samasta aiheesta.

Asiasanat: lastensuojelu, vastaanotto toiminta, nuoruus, vanhemmuus, hyvinvointi

Liisa Laukonmaa

The views of employees at a youth reception facility about the welfare of families and parenting

Year

2021

Pages

45

This Bachelor's thesis was carried out at a youth reception facility, which is a shorttime child protection unit for 13-to-17-year-old youth. The view of the employees was selected to this thesis. The purpose of this study was to describe how a shorttime placement of the young can affect the welfare of families and parenting. The aim of this thesis was to produce information for the employees of the reception facility on the effects of shorttime placement for the welfare of the families and parenting. Another aim of this study was to learn more about how families feel at the beginning and at the end of placement period. Also, the aim of this research was learn more about how parenting manifests itself at the start and at the end of placement period. The study question of this thesis was: "What kind of views do the employees of the reception facility have concerning the effects of placement on the wellbeing of families and parenting".

Thematic interview was used as a data collection method in this thesis. The interviews were carried out by interviewing four employees of the reception facility in January 2018. The questions of the interviews concerned the welfare of families and parenting. All four intrviews were recorded and transcribed. The transcribed interview material consisted of almost 27 pages. The data-driven content analysis was selected as the form of analysis.

The results of the thesis show that the youth's welfare varies significantly at the end of the placement. The placement period can affect the welfare of young people so that some changes occur in families in which case the young person and family feel well and the young returns home. In some cases there are no changes observed in the families' situation so the young person is taken into custody. The placement period might affect part of families so that they change their behavior and find new connection to the young. The placement can affect parenting so that it does not cause any change or positive change occurs. In the future studies, other reception facility employees could be interviewed.

Keywords: child protection, child welfare reception activities, adolescence, parenting, welfare

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Tausta, tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymys.....	8
3	Lastensuojelu	9
4	Vastaanotto toiminta	10
5	Nuoruus	11
6	Vanhemmuus.....	13
6.1	Vanhemmuus lastensuojelutyössä	13
7	Hyvinvointi	15
8	Tutkimusmenetelmät	17
8.1	Laadullinen tutkimus	17
8.2	Teemahaastattelu.....	17
8.3	Sisällönanalyysi.....	18
9	Tutkimustulokset	20
9.1	Nuorten hyvinvointi	21
9.2	Vanhempien hyvinvointi.....	27
9.3	Vanhemmuus.....	31
10	Eettisyys ja luotettavuus	34
11	Pohdinta	35
12	Johtopäätökset	37
	Lähteet.....	41
	Liite 1: Haastattelukirje	43
	Liite 2: Suostumuslomake	45

1 Johdanto

Sijoitettujen nuorten elämäntilanteessa on eroja verrattuna kotona asuvien tilanteeseen. Nämä erot näkyvät yksilöllisissä tekijöissä, perhesuhteissa sekä perheen sosioekonomisessa asemassa. Sijoitettujen nuorten elämään on monesti liittynyt suuria muutoksia esimerkiksi perheessä, koulussa ja kaveripiirissä. Heidän elämässään on myös riskitekijöitä, jotka ovat usein yhteydessä nuorten eriarvoistumiseen. Sijoitettujen nuorten elinolot ja kokemustausta eroavat merkittävästi vanhempien luona asuvista. Tämä seikka on hyvä huomioida koulussa, jotta voidaan tukea sijoitettuja nuoria välttämättä leimaamasta heitä. Kouluterveyskyselyn mukaan sijoitetuista nuorista kolme viidestä piti terveydentilaansa hyvänä ja alle puolet oli tyytyväisiä elämäänsä. (Ikonen, Hietamäki, Laakso, Heino, Seppänen & Halme 2017, 7.)

Suomessa kummallakin vanhemmalla on samat oikeudet ja velvollisuudet lapsensa asioihin liittyen. Heidän tehtäviinsä kuuluu lapsensa hyvinvoinnista huolehtiminen, lapsen hoitaminen ja kasvattaminen turvallisessa ja virikkeellisessä ympäristössä sekä lapselle sopivan koulutuksen mahdollistaminen. Suomalaisessa kasvatuksessa fyysinen rankaiseminen on kiellettyä ja kaikenlaisen väkivallan käyttäminen lasta kohtaan on rikos. Lapsen kasvatuksessa on tärkeää, että lapsi tulee ymmärretyksi sekä saa turvaa ja hellyyttä. Vanhempien oikeuksiin kuuluu myös lapsen hoidosta, kasvatuksesta, asuinpaikasta ja muista lapsen asioista päättäminen. Heidän tulee huomioida myös lapsensa mielipide. (Lastensuojelun keskusliitto 2021.)

Vanhemmuus jatkuu lapsen sijoituksen aikana ja vanhemmat ovat yhä lapsensa huoltajia. Tällöin vanhemmat saavat kuitenkin tehdä vain rajallisesti lastaan koskevia päätöksiä. Kunnan sosiaalitoimelle kuuluvat päätökset lapsen olinpaikasta, hoidosta, kasvatuksesta sekä huolenpidossa. Sosiaalitoimi pyrkii tekemään päätökset yhdessä vanhempien kanssa. Vanhempien oikeuksiin kuuluu yhteyden pitäminen lapsensa kanssa sekä tiedon saaminen lapsensa asioista sijoituksen aikana. Tämän lisäksi he saavat halutessaan lukea lapsesta ja perheestä tehtyjä kirjauksia ja saada tietää, miten tehtyjä toimia perustellaan. Lisäksi he saavat tuoda esiin oman mielipiteensä lastensuojelutoimista ja halutessaan valittaa niistä. (Lastensuojelun keskusliitto 2021.)

2 Tausta, tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymys

Sain idean opinnäytetyölleni suorittaessani sosiaaliohjauksen syventävää harjoittelua nuorten vastaanottoyksikössä tammi-helmikuussa 2016. Minulle selvisi myös, että kyseiseen vastaanottoyksikköön on tehty aikaisemminkin opinnäytetöitä. Kävin läpi näitä opinnäytetöitä ja huomasin, että tähän vastaanottoyksikköön ei ole tehty aiemmin vanhempien näkökulmaan pohjautuvaa opinnäytetyötä. Alun perin valitsin siis vanhempien näkökulman opinnäytetyöhöni, koska sitä ei ole aiemmin tutkittu, ja vanhempien kanssa työskentely on olennainen ja tärkeä osa vastaanoton työtä. Opinnäytetyöni ei kuitenkaan herättänyt kiinnostusta vanhempien keskuudessa, joten päädyin tarkastelemaan työntekijöiden näkemyksiä vanhempien näkökulman sijaan.

Nuoret päätyvät vastaanottoyksikköön eri syistä eli heidän tilanteensa on aina yksilöllinen. Sijoituksille on kuitenkin yhteistä se, että nuoret eivät voi asua kotonaan erilaisista syistä johtuen. Epäsuotuisat kasvuolosuhteet vaikuttavat nuoren hyvinvointiin ja vastaanottoyksikköön saapuessaan nuori oireileekin jollakin tavalla. Nuoren oireilu heijastuu myös koko perheeseen siten, että sillä on vaikutusta perheenjäsenten hyvinvointiin. Sijoituksille on myös yhteistä se, että nuorten vanhemmat tarvitsevat tukea vanhemmuuteensa.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on kuvata vastaanottoyksikön työntekijöiden näkemyksiä sijoituksen vaikutuksista perheen hyvinvointiin ja vanhemmuuteen. Opinnäytetyöni tavoitteena on tuottaa tietoa vastaanottoyksikön työntekijöille siitä, minkälaisia vaikutuksia nuoren lyhytaikaisella sijoituksella voi olla perheen hyvinvointiin ja vanhemmuuteen. Perheellä tarkoitan nuorta, hänen vanhempiaan ja sisaruksiaan. Tutkimukseni tavoitteena on myös oppia lisää siitä, miten perheet voivat sijoituksen alussa ja sen päättyessä sekä minkälaisena vanhemmuus näyttäytyy sijoitusjakson alku- ja loppupuolella.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymys on ”minkälaisia näkemyksiä vastaanottoyksikön työntekijöillä on lyhytaikaisen sijoituksen vaikutuksista perheen hyvinvointiin ja vanhemmuuteen?”.

3 Lastensuojelu

Lastensuojelulaki pyrkii turvaamaan lapsen oikeuden turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lapsen vanhemmille ja muille huoltajille kuuluu ensisijassa vastuu lapsen hyvinvoinnista. Heidän tehtävänä on lapsen tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin turvaaminen. Lasten ja perheiden parissa työskentelevien viranomaisten tehtäviä ovat vanhempien ja huoltajien tukeminen heidän kasvatustehtävissään, tarpeellisen avun tarjoaminen perheelle riittävän varhain sekä lapsen ja perheen ohjaaminen tarvittaessa lastensuojelun piiriin. Lastensuojelun vastuulla on vanhempien, huoltajien ja muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden tukeminen lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia. (Lastensuojelulaki 417/2007.)

Lastensuojelun avohuollon sosiaalityötä tarjotaan lapselle, hänen vanhemmalleen tai muille huoltajille, jos lapsen oikeus turvalliseen ja virikkeelliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehittymiseen ja erityiseen suojeluun ei toteudu tai se uhkaa jäädä toteutumatta. Avohuollon sosiaalityöntekijän tehtäviin kuuluu ratkaisuvaihtoehtojen etsiminen yhdessä asiakkaan kanssa, tukitoimien ja palvelujen järjestäminen sekä niiden toteutumisen ja vaikuttavuuden arvioiminen. Avohuollon tukitoimien painopisteenä on suunnitelmallinen ja kokonaisvaltainen sosiaalityö sekä perheen ohjaaminen tarvittavien palvelujen piiriin. (Lastensuojelun avohuollon sosiaalityö 2021.)

Lapselle voidaan tehdä sijoitus avohuollon tukitoimena, sijoitus kiireellisenä avohuollon tukitoimena, lapsen kiireellinen sijoitus tai sijoitus huostaanoton kautta. Ensimmäisenä mainittuun liittyen lapselle on mahdollista järjestää tuen tarvetta arvioivaa tai kuntouttavaa perhehoitoa tai laitoshoidoa hänen vanhempansa, huoltajansa tai muun hänen hoidostaan ja kasvatuksestaan vastaavan henkilön kanssa. Hoito tulee järjestää asiakassuunnitelmassa tarkoitulla tavalla. (Lastensuojelulaki 417/2007.)

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan sitä, että huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai lain 83 §:ssä mainitun väliaikaismääräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoito ja kasvatustarpeet järjestetään kodin ulkopuolella. Hoito on mahdollista järjestää perhehoitona, laitoshoidona tai muulla tavalla, jota lapsen tarpeet edellyttävät. Lisäksi lapsi on mahdollista sijoittaa vanhempansa tai muun huoltajansa hoidettavaksi ja kasvatettavaksi enintään kuudeksi kuukaudeksi. Näin voidaan toimia, kun valmistellaan lapsen kotiin palaamista kodin ulkopuolisen sijoituksen jälkeen tai se on perusteltua lapsen edun kannalta muusta syystä. Lapsen ollessa välittömässä vaarassa 40 §:ssä mainituista syistä, hänelle voidaan tehdä kiireellinen sijoitus. Lapsi voidaan sijoittaa kiireellisesti enintään 30 päiväksi. Kiireellistä sijoitusta on mahdollista jatkaa, jos 30 päivää ei riitä lapsen huostaanoton tarpeen selvittämiseksi tai riittävien tukitoimien kartoittamiseksi. (Lastensuojelulaki 417/2007.)

Lapsi voidaan ottaa huostaan, jos kaikki huostaanoton kriteerit täyttyvät. Huostaanoton kriteereihin kuuluu seuraavat asiat: lapsen huolenpidossa on puutteita tai kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä, tai lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään eli käyttää esimerkiksi päihteitä, tekee muun kuin vähäisenä pidetyn rikoksen tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellä. Lapsi voidaan ottaa huostaan vain, jos avohuollon tukitoimet eivät ole sopivia tai mahdollisia lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi tai ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi. (Lastensuojelulaki 417/2007.)

4 Vastaanottotoiminta

Vastaanottokoti on lastensuojelun yksikkö, jonka tehtäviin kuuluvat lastensuojelun tarpeessa olevan lapsen sekä hänen perheensä elämäntilanteen selvittäminen ja arvioiminen. Sijoitukset vastaanottokoteihin ovat yleensä kestoltaan enintään puoli vuotta. Niihin sisältyy lapsen edun mukaisen ja vanhempaa tukevan arvion ja ehdotuksen tekeminen lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelmasta sekä perheen kuntoutussuunnitelma. Sijoituksen aikana vastaanottokodin vastuulla ovat lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen sekä huolehtiminen tarvittaessa lapsen erityishoidon ja kuntoutuksen järjestämisestä ja toteuttamisesta. (Vastaanottokoti 2021.) Vastaanottokotiin sijoitetaan joko avohuollon tukitoimena (37 §), kiireellisenä avohuollon tukitoimena (37 b §) tai lapsen kiireellisenä sijoituksena (38 §).

Vastaanottokodin työhön kuuluu työskentelyä yhdessä lapsen, vanhempien, perheen verkostojen sekä viranomaisverkoston kanssa. Lisäksi vastaanottokodissa arvioidaan vanhempien hoito- ja kasvatustaitoja sekä heidän edellytyksiään ja voimavarojaan lapsen edun mukaisen huolenpidon turvaamiseen. Vastaanottokodissa keskustellaan myös vanhempien kanssa siitä, miten perheen ongelmat vaikuttavat lapseen ja hänen kehitykseensä. Lapsen tai perheen sosiaalityöntekijän tehtävänä on vanhempien motivoiminen, ohjaaminen ja tukeminen heidän omien ongelmiansa tunnistamisessa ja tuen vastaanottamisessa. (Vastaanottokoti 2021.)

Vastaanottokotijakson aikana ratkaistaan myös se, palaako lapsi kotiin vai sijoitetaanko hänet lyhyt- tai pitkäaikaisesti kodin ulkopuolelle. Vastaanottokodin olennaisena pyrkimyksenä on perheiden auttaminen löytämään vaihtoehtoja lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyvien pulmien ratkaisemiseksi. Kodin ulkopuoliseen sijoitukseen päätyessä, lapselle etsitään hänen tarpeisiinsa vastaava sijaishuoltopaikka joko lastensuojelulaitoksesta, perhekodista tai muualta. Perheen kanssa pyritään myös mahdollisimman hyvään yhteistyöhön suunnitelmallisista ja lapsen tarpeen mukaista sijoitusta valmisteltaessa (Vastaanottokoti 2021.)

Vastaanottokodin perustehtävät sisältävät arvion tekemisen siitä, missä lapsen turvallisen ja tarpeiden mukaisen hoidon ja huollon tulee tapahtua sekä mahdollisesti tarvittavan kriisityön tekemisen lapsen ja hänen läheistensä kanssa. Vastaanottokodissa lasten ja nuorten perushoito on myös olennainen osa arkielämänsä. Perushoidolla on suuri merkitys erityisesti pienille lapsille. Pyrkimyksenä on arjen luominen normaalien arjen rutiinien mukaiseksi, mikä mahdollistaa päivärytmin ja muun arkielämän muokkautumisen säännöllisiksi. Lisäksi vastaanottokotien olennaisena tehtävänä on huolehtiminen lapsen ja perheen tilanteen arvioinnista. (Vastaanottokoti 2021.)

Lapsen ja perheen tilanteen arvioinnin tavoitteena on arvioida esimerkiksi seuraavia asioita: mistä syystä kasvu ja kehitys ovat vaarantuneet kyseisen lapsen kohdalla, pystyvätkö vanhemmat ottamaan vastuun lapsesta ja kykenevätkö he tarjoamaan lapselle riittävän hyvän vanhemmuuden ja turvallisen kasvuympäristön. Lisäksi voidaan arvioida, saako lapsi ikätasoonsa nähden riittävän hyvän hoidon ja huolenpidon sekä ovatko vanhemmat valmiita ottamaan apua vastaan ja ymmärtävätkö he, miksi he ottavat tarjottua apua vastaan. Arviointia laadittaessa tehdään yhteistyötä lapsen, vanhempien, perheen verkostojen ja viranomaisverkoston kanssa. (Vastaanottokoti 2021.)

Lähtökohtana arvioinnille ovat lapsen yksilölliset tarpeet. Arviointia tehtäessä arvioidaan lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä havainnoidaan hänen leikkiään, käyttäytymistään ja vuorovaikutusta. Vanhempien kanssa keskustellaan myös heidän näkemyksistään sekä konsultoidaan tarvittavia viranomaisia, kuten lastenpsykiatria tai psykologia ja niin edespäin. Lisäksi lapselle tarjotaan mahdollisuus keskusteluun hoitohenkilökunnan kanssa kaikista lasta mietityttävistä asioista. (Vastaanottokoti 2021.)

Vastaanottokodissa tehtävään työhön kuuluu myös olennaisesti vanhempien kanssa tehtävä työ eli vanhempien tukeminen oman tilanteensa selvittelyssä ja vanhemmuudessa. Vanhempia tuetaan tekemällä perhetyötä, tukemalla arjen vanhemmuutta, usein ”kädestä pitäen”, ja tarvittaessa motivoimalla hakeutumaan omaan hoitoon (usein mielenterveys- ja päihdepalvelujen piiriin). Vanhempia motivoidaan ja autetaan myös pitämään lapseensa yhteyttä sijoituksen aikana. Lisäksi heitä autetaan ymmärtämään lapsensa tilannetta ja hyväksymään mahdollinen sijaishuoltoon sijoittaminen sekä heitä tuetaan heidän omassa kriisissään ja tuetaan hakemaan apua. (Vastaanottokoti 2021.)

5 Nuoruus

Nuoruus sijoittuu suunnilleen ikävuosiin 12-22. Nuoruusikään kuuluu sopeutuminen erilaisiin fyysisiin ja psyykkisiin muutoksiin, jotka alkavat murrosiässä. Nuoruus sisältää myös kehitystehtäviä, kuten vanhemmista irrottautumisen, sopeutumisen murrosiän fyysisiin muutoksiin,

turvautumisen ikätovereihin vanhempien sijasta ja oman seksuaalisen identiteetin jäsentämisen. (Johdanto nuoruusikään 2021.)

Nuoruuden ikävaiheelle on tyypillistä nopea fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen kasvu ja kehitys. Nuoruudessa käydään myös läpi muutoksia suhteessa omaan seksuaalisuuteen, vanhempiin, kaveripiiriin sekä omaan persoonaan. Koetut muutokset voivat olla välillä hyvinkin nopeita ja siten aiheuttaa hämmennystä nuorena. Tunne-elämän oireet vaihtelevat eri kehitysvaiheiden mukaan. Nuoruus voidaan jakaa kolmeen kehitysvaiheeseen eli varhaisnuoruus on noin 12-14-vuotiaana, keskinuoruus noin 15-17-vuotiaana ja myöhäisnuoruus noin 18-22-vuotiaana. Jokaiseen kehitysvaiheeseen liittyvät omat piirteensä. Nuoruusiän kehitys alkaa fyysisestä murrosiästä. Varhaisnuoruuteen kuuluvat siis nopeat fyysiset muutokset sekä mielialojen, käytöksen ja ihmissuhteiden vaihtelu. Keskinuoruudessa on usein rauhallisempaa nuoren tunnemyllerrysten suhteen. Tällöin nuori pystyy kontrolloimaan paremmin impulssejaan sekä suunnittelemaan omaa toimintaansa. Myöhäisnuoruuteen liittyy käyttäytymisen ja luonteenpiirteiden vakiintuminen sekä nuorten suurempi kiinnostus yhteiskuntaa kohtaan (Nuoruuden kehitys 2019.)

Nuoruuteen kuuluu myös aivojen kehitys, joka jatkuu aikuisuuteen saakka. Aivoalueista kehittyvät erityisesti tunteiden tunnistamiseen, käyttäytymisen säätelyyn ja vaativampaan oman toiminnan suunnitelmalliseen ohjaamiseen liittyvät alueet. Lisäksi ulkoiset ärsykkeet, kuten päihteet vaikuttavat nuoren aivoihin helpommin kuin aikuisten aivoihin. Kaiken kaikkiaan nuoruuden kehitys tapahtuu yksilöllisesti ja sen eri vaiheet näyttäytyvät eri tavoin. Tähän liittyen esimerkiksi kuohuntavaihe voi ilmetä joillakin voimakkaana ja toisilla se ei välttämättä näy ollenkaan. Nuorilla onkin erilaisia tuen tarpeita eli joku voi tarvita suojelua vaaroilta ja toinen rohkaisua itsenäistymiseen. (Nuoruuden kehitys 2019.)

Nuoruuden ikävaihe vaikuttaa olennaisesti myöhempään terveyteen, elintapoihin ja kyseisen kehitysvaihe on keskeinen myös mielenterveyden häiriöiden näkökulmasta katsottuna. Nuoruudessa tapahtuu kokeiluja, joiden kautta omaksutaan useat vakiintuvat elämäntavat ja tottumukset eli esimerkiksi suhtautuminen liikuntaan, päihteisiin ja ruokailuihin. Nuorista noin 20-25 prosentilla on jokin mielenterveyshäiriö. Mielenterveyshäiriöt tulevatkin usein ensimmäistä kertaa esiin nuoruudessa. Häiriöitä ilmenee noin kaksi kertaa enemmän nuorilla kuin lapsilla. Nuorten yleisimpiin mielenterveyshäiriöihin kuuluvat mieliala-, ahdistuneisuus, käytös- ja päihdehäiriöt. (Marttunen & Karlsson 2013, 10.)

6 Vanhemmuus

6.1 Vanhemmuus lastensuojelutyössä

Vanhemmuuden käsitettä voidaan määrittää biologisesta, sosiaalisesta, psykologisesta, yhteiskunnallisesta, taloudellisesta sekä juridisesta näkökulmasta käsin. Vanhemmuuteen kuuluu erilaisia rooleja ja tapoja olla. Erilaisissa elämäntilanteissa ja eri ajankohtina arvostetaan ja pidetään normaaleina tietynlaisia rooleja ja tapoja. Vanhemmat kasvavat ja kehittyvät vanhempina koko ajan. Vanhemmuuden monimuotoisuus ja muuttuvuus tarjoaa lisähaasteensa tälle kasvulle ja kehitykselle. Vanhemmuutta ei nähdä enää selkeänä roolina isän ja äidin välillä, vaan siitä on tullut enemmän neuvotellen tuettu käytäntö. Tällöin vanhemmuuden rajoina toimivat joko keskenään tehdyt tai ulkopuolisen vahvistamat sopimukset. (Pitkänen 2011, 19.)

Vanhemmuudella neuvotellen tuettuna käytäntönä tarkoitetaan sitä, että lapsi, vanhempi ja lapsen vastuusosiaalityöntekijä sopivat keskenään, miten ja kuinka paljon vanhempi ja lapsi ovat tekemisissä keskenään lapsen sijoituksen aikana. Sijoituksen aikana perheen ulkopuoliset tahot arvioivat vanhemmuutta. Tähän liittyen vanhempien elinolosuhteissa tulee tapahtua yleensä muutoksia ennen kuin lapsi voi palata kotiin. Lapsen sijoitus vaikuttaa myös vanhemman elinolosuhteisiin. Vanhempien taloudellinen tilanne voi esimerkiksi heikentyä lapsen sijoituksen takia, koska he eivät saa lapsen osuutta asumistuesta. Tällöin heidän saattaa olla pakko muuttaa pienempään asuntoon. Vanhemmuuden toteutumiseen vaikuttaa myös se, että sijaishuoltopaikka voi olla kaukana vanhempien luota. Sijoituksen aikana lapsuus ja vanhemmuus ei ole enää perheen yksityinen asia, vaan myös laitoksen työntekijät tarkastelevat ja arvioivat niitä. (Pitkänen 2011, 19-20.)

Lapsen sijoitusta ja huostaanottoa voi verrata vanhempien erotilanteeseen, jossa perhe hajoaa. Vanhempien erotilanteessa perheen kokoonpano muuttuu ja sen jäsenten täytyy suuntautua yhteiskuntaan uudestaan. Ero saattaa aiheuttaa muutoksia suhteissa sukuun, ystäviin, palveluihin ja yhteiskunnan sektoreihin. Vanhempien erotilanteessa sekä lapsen huostaanotossa täytyy määritellä myös vanhemmuus uudestaan. Lapsen sijoituksen aikana perheenjäsenten velvollisuudet ja vastuut muuttuvat. Sijoituksen aikana vanhemmuus näyttää erilaisena. Vanhemman vastuu lapsensa arjesta siirtyy sijaishuoltopaikan työntekijöille. Tällöin vanhemmuudessa ei ole enää keskeisintä lapsen ja vanhemman välinen hoiva- ja huolenpitosuhde. (Pitkänen 2011, 20.)

Erään kuvailun mukaan lastensuojelu on normaalistamistyötä, joka pitää sisällään vanhempien elämäntavan ohjausta ja kasvatuskyvyn arviointia. Sosiaalityöntekijän vastuulla on lastensuojelun kokonaisprosessi. Sosiaalityöntekijän täytyy huomioida myös perheenjäsenten yksilölliset tarpeet ja niiden merkitys kokonaisprosessin kannalta. Lapsen sijoitus perustuu lapsen etuun ja arvioinnissa näkyy vahvasti lapsen näkemys. Vanhemmat saattavat nähdä

sijoituksen olevan ristiriidassa vanhemmuuden kanssa. Vastuusosiaalityöntekijän tehtäviin kuuluvat lapsen sijaishuollon ratkaisusta huolehtiminen sekä perheen jälleen yhdistämisen tukeminen. Sijaishuollon aikaiseen työhön sisältyy olennaisesti työskentely vanhempien ja muiden lasten läheisten kanssa. Vanhempien kanssa käsitellään asioista lapsen näkökulmasta käsin. (Pitkänen 2011, 20-21.)

Lastensuojelutyössä nähdään, kuullaan ja tuetaan sekä lasta että vanhempaa. Sijoituksen aikana työskentely vanhempien kanssa on kuitenkin pienemmässä osassa kuin avohuollon lastensuojelutyössä. Työskentelyn keskiössä on sen sijaan lapsi ja hänen etunsa varmistaminen. Työskentelyssä vanhempien kanssa painottuu lapsen ja vanhemman välisen suhteen ainutlaatuisuus ja lapsen oikeus omiin vanhempiinsa. Sijoituksessa vanhemman elämäntilanteen tukeminen ja tämän hyväksyntä lapsen sijoitusratkaisusta nähdään lapsen etuna. (Pitkänen 2011, 21.)

Sijoitettu lapsi voi kokea poikkeavan elämäntilanteensa tavallisena ja sietää vanhempiensa suuria laiminlyöntejä, jotka voivat olla seurausta esimerkiksi päihteiden käytöstä. Sijaishuollon aikana laitoksen työntekijöiden tulee rohkaista lasta käyttämään kaikenlaisia kokemuksiaan hyväksi, jotta hän voi koota elämäntarinansa. Vanhemmilla on myös olennainen osa näiden kokemusten täydentämisessä ja työstämisessä. Vanhempien toiminnalla on merkitystä sen kannalta, että lapsen elämäntarinasta tulee niin yhtenäinen kuin mahdollista. Lisäksi vanhempien suhtautuminen ja hyväksyntä ovat merkityksellisiä, jotta lapsen sijoitus onnistuu. Vanhemman hyväksyessä lapsen sijoitus, lapsi tietää saavansa hyödyntää sijaishuoltopaikan aikuissuhteita ja toiminnan rakenteita. (Pitkänen 2011, 22.)

Lapsen ja hänen vanhempiensa välisen suhteen ottaminen huomioon toimii perustana, kun tuetaan lasta eheytyemisessä. Sijaishuollon aikana lapsen tulee olla varma siitä, että hänen vanhempansa eivät katoa mihinkään. Lisäksi vanhemmille tulee antaa tukea kokemuksiinsa, jotka lapsen sijoitus ja siihen johtavat olosuhteet ovat aiheuttaneet. Sijoituksen aikaiseen sosiaalityöhön kuuluu myös osaksi vanhempien auttaminen eli vanhemmuustyö. Työskentelyn pohjana toimii vanhemmuuden merkityksellisyyden tunnistaminen, mikä vahvistaa lapsen sijoitusta ja sosiaalityötä. (Pitkänen 2011, 23.)

Vanhemmuus jatkuu lapsen ollessa sijaishuollossa. Sijaishuollon aikana lapsen pitää tietää, että vanhemmat eivät ole hylänneet häntä, ja lapsi saa olla yhteydessä omiin vanhempiinsa ja muihin hänelle tärkeisiin henkilöihin. Lisäksi lapsella on oikeus kiintyä myös sijaishuollon työntekijöihin. Vanhempien tehtävänä on osaltaan auttaa lasta sijoitukseen sopeutumisessa. Vanhempien tulee saada myös tukea tässä uudessa tilanteessa. Vanhemmat voivat kokea vaikeana lapsen kiintymisen sijaishuoltopaikan aikuisiin. Vanhemmille saattaa nousta voimakkaita tunteita heidän vieraillessaan lapsensa sijaishuoltopaikassa. (Saastamoinen 2010, 139.)

Muuttunut vanhemmuus aiheuttaa vanhemmissa usein erilaisia tunteita, kuten alemmuuden tunnetta sekä mustasukkaisuutta. Vanhempi voi tuntea myös häpeää ja syyllisyyttä, koska on joutunut luopumaan lapsestaan. Tämän takia vanhemman voi olla vaikeaa pitää yhteyttä lapseensa. Sijoituspaikan työntekijöiden on tärkeää tiedostaa ja ymmärtää se, että muuttuneen vanhemmuuden aiheuttamat tunteet voivat olla kriisi vanhemmille. Työntekijöiden tärkeänä tehtävänä onkin lapsen ja hänen vanhempansa välisen suhteen tukeminen sekä vanhempien auttaminen myös lapsen tilanteen ymmärtämisessä. (Saastamoinen 2010, 139-140.)

7 Hyvinvointi

Nuorten hyvinvointikertomukseen on kerättyä tietoa 15-29 - vuotiaiden helsinkiläisten nuorten hyvinvoinnista. Hyvinvointikertomuksen tietoja ei voida yleistää koskemaan kaikkien nuorten hyvinvointia, mutta Helsingin hyvinvointikertomus kuvaa kattavasti nuorten hyvinvoinnin eri osa-alueita.

Nuorten hyvinvointia voidaan tarkastella hyvinvointi-indikaattorien eli hyvinvoinnin eri osa-alueiden avulla. Näihin osa-alueisiin kuuluvat elämä ja terveys, itsensä kehittäminen, tulevaisuuden hallinta, turvallisuus, tunteet ja vuorovaikutus, aktiivinen kansalaisuus, yhdenvertaisuus sekä luonto ja kestävä kehitys. Hyvinvointi-indikaattorit pohjautuvat tilastoihin, rekistereihin ja tutkimuksiin. Niiden tarkoituksena on kuvata nuorten hyvinvointia eri näkökulmista. (Hyvinvoinnin osa-alueet 2017.) Opinnäytetyössäni tarkastelen elämä ja terveys - osa-alueesta nuorten kokemuksia omasta terveydentilastaan sekä nuorten alkoholin käyttöä. Turvallisuus-indikaattorista avaan tilastoja kiireellisesti sijoitetuista nuorista. Tunteet ja vuorovaikutus-indikaattorista nostan esiin tilastoja, jotka kertovat lastensuojelun asiakkaista.

Helsinkiläisnuoret pitävät terveyttään melko tai erittäin hyvänä. Poikien kokemus terveydestään on parempi verrattuna tyttöihin. Terveytensä hyvänä kokevien määrä on laskenut aiemmista vuosista. Yläkoululaisista, lukiolaisista ja ammatillisessa opiskelevista reilu viidennes kokee terveytensä huonoksi tai keskinkertaiseksi. Aiempina vuosina tämä osuus on ollut alle 20 prosenttia. Yleisesti ottaen nuorten kokemukseen omasta terveydentilasta vaikuttavat terveystottumukset, elintavat, mahdolliset sairaudet sekä ympäristötekijät ja kotiolot. (Kokemus omasta terveydentilasta 2019.)

Nuorten alkoholin käyttö on vähentynyt vuodesta 2016 asti. Raittiiden yläkoululaisten osuus oli noin 64 prosenttia, lukiolaisten kolmasosa ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoiden 30 prosenttia. Suunnilleen neljännes lukiolaisista ja ammatillisen opiskelijoista sekä noin kymmenes yläkoululaisista joi itsensä kunnon humalaan vähintään kerran kuussa. Humalahakuinen alkoholin käyttö on myös laskenut pitkin 2000-lukua. Pitkään jatkunut alkoholin käytön lasku

on kuitenkin tasaantunut. Jokaisen oppiasteen opiskelijoista joi kunnan humalaan 1-2 kertaa kuussa sama määrä vuosina 2017 ja 2019. (Alkoholin käyttö 2019.)

Nuoret käyttävät alkoholia usein hauskanpitoon, sosiaalisuuden vahvistamiseen sekä yhteishengen luomiseen. Ryhmäpaineella voi olla hyvä tai haitallinen vaikutus nuorten alkoholin käyttöön. Tämän lisäksi nuorten elinolosuhteilla eli esimerkiksi huono-osaisuudella, ihmissuhteilla ja taloudellisilla huolilla voi olla vaikutusta nuorten alkoholinkäyttöön. Alkoholi vaikuttaa haitallisesti nuoren fyysiseen, älylliseen, tiedolliseen sekä sosiaaliseen kasvuun ja kehitykseen. Varhainen alkoholinkäytön aloittamisikä kasvattaa alkoholiriippuvuuden ja siihen liittyvien ongelmien todennäköisyyttä. Alkoholinkäyttö kasvattaa myös tapaturmien, liikenneonnettomuuksien ja väkivallan kohteeksi joutumisen riskiä. (Alkoholin käyttö 2019.)

Kiireelliset sijoitukset ovat lisääntyneet tasaisesti 2000-luvulla vuoteen 2014 saakka. Vuonna 2014 kiireellisiä sijoituksia tehtiin 27 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2013. Kiireellisten sijoitusten määrässä tapahtui kasvua vuodesta 2015 vuoteen 2016. Näinä vuosina sijoitusten määrä kasvoi 15 prosentilla. Vuoden 2017 tilanne oli lähes sama kuin vuonna 2016. Helsingissä kiireellisesti sijoitettujen alle 18-vuotiaiden lasten määrä oli 503 vuonna 2017. Kiireellisesti sijoitetuista 236 oli alle 13-vuotiaita, 155 13-15-vuotiaita ja 112 16-17-vuotiaita. Erityisesti alle 13-vuotiaiden sijoitusten syynä oli perheiden olosuhteet, kuten vanhempien päihteiden käyttö sekä muut lasten kasvuolosuhteisiin liittyvät vaikeudet. Nämä syyt ilmenivät harvemmin 13-vuotiaiden joukossa. 13-vuotiaiden sijoitusten taustalla oli useammin lapsen oma mielenterveysongelma tai päihteiden käyttö. (Kiireellisesti sijoitetut nuoret 2018.)

Helsingin lastensuojelun asiakkaisiin kuului noin 3200 13-21-vuotiaasta vuonna 2019. Tämä määrä on kuusi prosenttia kaikista 13-21-vuotiaista. Lastensuojelun asiakkaiden osuus helsinkiläisistä 13-15-vuotiaista nuorista oli kahdeksan prosenttia ja 16-17-vuotiaista yhdeksän prosenttia. Neljä prosenttia helsinkiläisistä 18-21-vuotiaista oli lastensuojelun piirissä vuoden 2019 aikana. Lastensuojelun asiakkaina olevista 13-17-vuotiaista nuorista 73 prosenttia oli avohuollon asiakkaita ja 46 prosenttia oli ollut sijoitettuna kodin ulkopuolelle vuoden 2019 aikana. Helsinkiläisiä 13-21-vuotiaita lastensuojelun asiakkaita oli kuusi prosenttia vähemmän vuonna 2019 kuin vuonna 2018, ja osuus väestöstä laski. Avohuollon asiakasmäärässä tapahtui laskua seitsemän prosenttia vuodesta 2018. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen määrä nousi kolme prosenttia vuodesta 2018. (Lastensuojelun asiakkaat 2020.)

Aikuisten psyykinen kuormittuneisuus kasvoi vuodesta 2018 vuoteen 2020 saakka. Psykkisen kuormittavuuden mittaamiseen käytettiin Mental Health Inventory (MHI-5) -kysymyspatteria. MHI-5 koostuu viidestä kysymyksestä, joilla selvitetään masentuneisuutta, ahdistuneisuutta ja positiivista mielialaa neljän viikon ajalta. Vastausten toinen pää kuvaa vakavaa psyykkistä kuormittuneisuutta ja toinen pää hyväksi koettua mielenterveyttä ja onnellisuutta. Aikuisista 14 prosenttia koki psyykkisiä oireita ja kuormitusta vuonna 2020. Merkittävää psyykkistä

kuormittuneisuutta koki eniten 20-54-vuotiaat naiset (19 %). Koulutustaso oli yhteydessä kokemuksiin psyykkisestä kuormittavuudesta. Kuormittavuutta matalasti koulutetuista koki 17 %, korkeasti koulutetuista 13 % ja keskitason koulutuksen suorittaneista 12 %. (Parikka, Koskela, Ikonen & Hedman 2021, 2.)

Joka viides lääkäripalveluita tarvitsevista koki, että on saanut liian vähän palveluita. Naisista 21 prosenttia ja miehistä 19 prosenttia toi esiin, että ei ole saanut tarpeeksi lääkärin vastaanottopalveluita. Palvelun riittämättömyyden kokemukset lisääntyivät vuosien 2018-2020 aikana. Eniten riittämättömyyttä lääkäripalvelujen saatavuudesta kokivat 20-54-vuotiaat miehet (19 %). Korkeasti koulutettujen miesten kokemukset lääkäripalvelujen riittämättömyydestä ovat lisääntyneet vuosien 2018-2020 aikana (11 % vs. 18 %). (Parikka & Koskela ym. 2021, 2-3.)

8 Tutkimusmenetelmät

8.1 Laadullinen tutkimus

Laadulliseen eli kvalitatiiviseen tutkimukseen kuuluu erilaisia perinteitä, lähestymistapoja, aineistonkeruu- ja analyysimenetelmiä. Laadullisen tutkimuksen tutkimuskohteena on ihminen ja hänen elämänsä. Se ei edusta mitään tiettyä tieteenalaa eikä ole vain yhdenlainen tapa tutkia. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa painotetaan merkityksiä ja niiden esille tulemistakin tavoin. Laadulliseen tutkimukseen kuuluu yleensä induktio eli aineistolähtöisyys ja määrälliseen eli kvantitatiiviseen tutkimukseen deduktio eli teorialähtöisyys. Kvalitatiivinen tutkimus ei ole kuitenkaan pelkästään aineistosta lähtevää eikä kvantitatiivinen tutkimus teoriasta lähtevää. Laadullinen tutkimus voi myös sisältää määrällisen tutkimuksen piirteitä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2016a.)

Laadullinen tutkimus on tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntaus, jonka tarkoituksena on kohteen laadun, merkityksien ja ominaisuuksien ymmärtäminen. Laadullisen tutkimuksen tekemiseen voidaan käyttää useaa erilaista menetelmää. Nämä menetelmät painottavat näkökulmia, jotka liittyvät esimerkiksi kohteen tarkoitukseen ja merkitykseen, kohteen esiintymisympäristöön ja taustaan sekä ilmaisuun ja kieleen. Laadullisen tutkimuksen lisäksi tutkimusta tehdään myös kvantitatiivisena eli määrällisenä tutkimuksena. Kumpaakin menetelmäsuuntausta on mahdollista käyttää samassa tutkimuksessa, ja niillä voidaan selittää eri tavoin samoja tutkimuskohteita. (Laadullinen tutkimus 2015.)

8.2 Teemahaastattelu

Puolistrukturoidussa haastattelussa kaikille haastateltaville esitetään lähestulkoon samat kysymykset samassa järjestyksessä. Haastattelu on puolistrukturoitu silloin, kun haastattelulle

on mietitty tietyt teemat ja niiden lisäksi on tehty tarkat kysymykset, jotka kaikki esitetään haastateltaville. Kyseisellä haastattelulla saadaan tietoa tietyistä asioista eikä haluta antaa tai ei ole tarpeellista antaa kovin suuria vapauksia haastateltaville. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2016b.) Toteutin opinnäytetyöni haastattelut teemahaastatteluna eli puolistrukturoituna haastatteluna. Haastatteluni teemoja ovat hyvinvointi ja vanhemmuus. Esitin etukäteen mietityt, tarkat kysymykset kaikille haastateltaville samassa järjestyksessä. Valitsin opinnäytetyöhöni puolistrukturoidun haastattelun, koska haastatteluillani on tietyt teemat, joista halusin kerätä tietoa.

Teemahaastattelun hyvä puoli on se, että siinä voidaan tarkentaa ja syventää kysymyksiä haastateltavien vastausten mukaan. Teemahaastattelussa painottuvat ihmisten tulkinnat asioista, heidän asioille antamat merkitykset ja se, miten merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. Teemahaastattelun pyrkimyksenä on merkityksellisten vastausten löytäminen tutkimuksen tarkoituksen ja ongelmanasettelun tai tutkimustehtävän mukaisesti. Tutkimukseen valitaan etukäteen teemat, jotka perustuvat tutkimuksen viitekehukseen eli siihen, mitä tutkittavasta ilmiöstä jo tiedetään. (Tuomi & Sarasjärvi 2017, luku 3.)

Tein opinnäytetyöni haastattelut tammikuussa 2018. Haastattelin neljää vastaanottoyksikön työntekijää. Haastattelut toteutettiin tämän vastaanottoyksikön tiloissa. Jokaiselle haastattelulle oli varattu aikaa tunti. Nauhoitin teemahaastattelut puhelimeni nauhurilla, ja litteroin eli kirjoitin ne puhtaaksi haastattelujen jälkeen. Litteroitua aineistoa kertyi melkein 27 sivua. Ennen haastatteluja olin yhteydessä vastaanottoyksikön vastaavaan ohjaajaan, joka toimitti haastattelukirjeen ja suostumuslomakkeen haastatteluihin osallistuville. Kysyin haastateltavilta kysymyksiä liittyen nuoren ja vanhempien hyvinvointiin sekä vanhemmuuteen.

8.3 Sisällönanalyysi

Aineistolähtöisen tutkimuksen pääpainona on aineisto, eivätkä analyysiyksiköt ole ennalta määrättyjä ja teorian rakentamisen lähtökohtana toimii aineisto. Teorialähtöisen tutkimuksen analyysin perustana on jo olemassa oleva teoria tai malli. Kyseinen malli ohjaa aineiston analysointia ja tässä tutkimuksessa pyritään usein mallin tai teorian testaamiseen uudessa yhteydessä. Teoriasidonnaisen tutkimuksen analyysi ei perustu suoraan teoriaan, mutta kytkennät siihen voi havaita. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2016c.) Analysoin haastatteluaineiston aineistolähtöisellä analyysimenetelmällä, koska haastatteluaineisto toimi pohjana analysoinnille. Haastatteluaineistoni analyysi ei perustu jo olemassa olevaan teoriaan eikä malliin enkä testaa valmista teoriaa, joten aineiston analysoimiseen ei sovi teorialähtöinen analyysi. Aineistolähtöinen analyysimenetelmä sopii tutkimukseeni, koska mikään tietty teoriaseikka ei vaikuta analyysiin.

Aineistolähtöisen laadullisen eli induktiivisen aineiston analyysi on prosessi, johon kuuluu kolme vaihetta: aineiston redusointi eli pelkistäminen, aineiston klusterointi eli ryhmittely ja

abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Ennen sisällönanalyysin aloittamista määritetään analyysiyksikkö, joka voi olla yksittäinen sana, lause, lausuma tai useita lauseita sisältävä ajatuskokonaisuus. Aineiston pelkistämässä analysoidaan informaatiota eli dataa, kuten auki kirjoitettua haastattelua, havainnointia tai muuten kuvattua aineistoa esimerkiksi asiakirjaa tai dokumenttia. Pelkistämässä aineistosta karsitaan tutkimuksen kannalta epäolennainen pois. Tähän voi kuulua datan tiivistämistä tai pilkkomista osiin. Pelkistämässä voidaan etsiä auki kirjoitetusta aineistosta tutkimustehtävää kuvaavia ilmaisuja, esimerkiksi samaa kuvaavat ilmaisut voidaan alleviivata samanvärisillä kynillä. Aineistosta tulee etsiä kaikki tutkimustehtävää kuvaavat alkuperäisilmaukset ja niitä kuvaavat pelkistetyt ilmaukset. Nämä ilmaukset tulee listata sellaisinaan allekkain. (Tuomi 2017, luku 4)

Ryhmittelyssä alkuperäisilmauksista etsitään käsitteitä, jotka kuvaavat samankaltaisuuksia ja / tai eroavaisuuksia. Samankaltaisista käsitteistä muodostetaan ryhmiä ja ne yhdistetään eri luokiksi. Nämä luokat muodostavat alaluokat. Alaluokille annetaan nimi käsitteellä, joka kuvaa luokan sisältöä. Luokitteluyksikkönä voidaan käyttää esimerkiksi tutkittavan ilmiön ominaisuutta, piirrettä tai käsitystä. Luokittelemalla saadaan tiivistettyä aineistoa, koska yksittäiset tekijät sisällytetään yleisempiin käsitteisiin. Käsitteellistämässä erotetaan tutkimuksen kannalta oleellinen tieto, ja tästä tiedosta muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Ryhmittely kuuluu myös käsitteellistämisprosessiin. (Tuomi 2017, luku 4.)

Opinnäytetyössäni olen tehnyt sisällönanalyysia soveltaen. Aluksi litteroin eli kirjoitin puhtaaksi äänitetyt haastattelut. Tämän jälkeen värikoodasin litteroidun haastatteluaineiston eli korostin samalla värillä samantapaiset asiat eri haastatteluista, esimerkiksi korostin punaisella värillä kaikki päihteiden käyttöä koskevat kohdat. Värikoodauksen jälkeen kävin jokaisen haastattelun läpi kysymys kerrallaan, ja yhdistin alkuperäisilmaukset alaluokiksi. Alaluokat kirjoitin ranskalaisin viivoin. Alla esimerkki alkuperäisilmauksista ja alaluokista.

Alkuperäisilmaus: ”Öö usein on päihteiden kanssa **päihteiden käytön** kanssa **ongelmaa**. Elikkä **alkoholi, huumeet** elikkä niitten käyttö tai **yhdistettynä päihteiden käyttö** on vieny siitä.”

(H1)

Alaluokka: **Päihteiden käyttö**

Alkuperäisilmaus: ”...nuorissa ne probleemat on silleensä niitten vu **vuorovaikutusongelmien** lisäksi just sitä, että lapset **käyttää päihteitä**, **lintsaa koulusta**, **viettää jengielämää**, **rötöstelee ja saattaa olla väkivaltaisia.**” (H2)

Alaluokat: **Vuorovaikutusongelmat**, **päihteiden käyttö**, **koulunkäynnin vaikeudet**, **häiriökäyttäytyminen**

Alkuperäisilmaus: ”... vanhempien kans riitaa tietenki tullu, sit siitä paetaan kouluu ja käyttää päihteitä.” (H3)

Alaluokat: Vuorovaikutusongelmat, koulunkäynnin vaikeudet, päihteiden käyttö

Alkuperäisilmaus: ”On ollu niinku semmosia rajattomia lapsia, jotka sit oireilee eri tavalla ja tai sanotaan ehkä, että et ko kolmentyyppisiä: sellasia rajattomia lapsia, jotka kuljeskelee ää, al aittaa päihteillä päihteiden käytön tai kokeilun (H4)

Alaluokat: Häiriökäyttäytyminen, päihteiden käyttö

Alaluokiksi muodostui: Päihteiden käyttö, vuorovaikutusongelmat, koulunkäynnin vaikeudet, häiriökäyttäytyminen

Seuraavaksi kävin läpi alaluokkia, ja poimin niistä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia haastattelukysymys kerrallaan. Kirjoitin jokaisen haastattelukysymyksen alle yhtäläisyydet ja eroavaisuudet ranskalaisin viivoin. Jaottelin alaluokat sen mukaan, onko ne mainittu vain kerran vai useamman kerran haastatteluissa. Yhtäläisyyksien alle listasin alaluokat, jotka toistuvat useammassa kuin yhdessä haastattelussa. Eroavaisuuksiin kirjoitin alaluokat, jotka mainitaan vain yhdessä haastattelussa. Alla esimerkki haastattelukysymyksen 1 yhtäläisyyksistä ja eroavaisuuksista:

1. Nuorten ongelmat sijoituksen alussa:

Yhtäläisyydet:

- Ongelmien lähtöisyys nuoresta
- Päihteiden käyttö
- Koulunkäynnin vaikeudet jne.

Erot:

- Ongelmien lähtöisyys ympäristöstä
- Katu-uskottavuuden hakeminen
- Liikkumattomuus jne.

Yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien pohjalta kirjoitin opinnäytetyöni tulokset auki kysymys kerrallaan. Johtopäätöksissä olen ensin nostanut esiin, minkälaista nuoren ja vanhemman hyvinvointi sekä vanhemmuus oli sijoituksen alussa. Tämän jälkeen olen verrannut sijoitusjakson alku- ja lopputilannetta toisiinsa, ja tehnyt näin päätelmiä sijoitusjakson vaikutuksista nuoren ja vanhempien hyvinvointiin sekä vanhemmuuteen.

9 Tutkimustulokset

Tulokset esitellään haastatteluteemojen mukaan. Ensimmäisessä alaluvussa kuvataan nuorten hyvinvointia sijoituksen alussa ja sen päättyessä sekä nuorten hyvinvoinnin vahvistamista sijoituksen aikana. Toinen alaluku käsittelee vanhempien hyvinvointia sijoituksen alussa ja sen

päätyessä sekä vanhempien hyvinvoinnin vahvistamista sijoituksen aikana. Viimeinen alaluku kuvaa vanhemmuutta sijoituksen alussa ja sen päätyessä sekä vanhemmuuden tukemista sijoituksen aikana.

9.1 Nuorten hyvinvointi

Vastaanottoyksikköön sijoitettujen nuorten tilanteet ovat aina yksilöllisiä, ja heidän ongelmansa ja hyvinvointinsa vaihtelee paljon. Haastatteluaineistosta löytyy kuitenkin yhtäläisyyksiä eri työntekijöiden näkemyksissä. Useammasta haastattelusta tulee ilmi, että ongelmat ovat lähtöisin nuoresta sijoituksen alussa. Nuoren oirehdinta on siis syy nuoren lyhytaikaiselle sijoitukselle. Jokainen haastateltava oli sitä mieltä, että nuorilla esiintyy päihteiden käyttöä eli alkoholin ja huumeiden käyttöä sekä niiden sekakäyttöä. Haastatteluissa toistuivat myös nuorten vaikeudet koulunkäynnissä. Heillä ei välttämättä ole koulupaikkaa enää tai siellä ei ole käyty moneen kuukauteen, koulusta on paljon poissaoloja tai koulussa ei olla yhteistyössä. Kolmessa haastattelussa mainittiin myös, että nuorilla on erilaista häiriökäyttäytymistä, kuten kuljeskelua eli ryhmässä liikkumista pitkin poikin, jengiytymistä, rikollisuutta ja väkivaltaisuuksia.

Kolme työntekijöistä kertoi, että nuorilla voi olla ongelmia kodin sääntöjen noudattamisessa eli nuori ei esimerkiksi asetu vanhempien asettamiin rajoihin, ei noudata kotiintuloaikoja ja hänellä voi olla poissaoloja kotoa öisin. Kahdesta haastattelusta löytyy myös yhtäläisyyksiä siinä, että nuorilla voi olla vuorovaikutusongelmia vanhempiensa kanssa, mikä voi ilmetä esimerkiksi riitelynä vanhempien kanssa tai vanhemmat kyllästyvät siihen, kun nuori ei noudata perheen sääntöjä. Kaksi työntekijää mainitsee myös, että nuorilla voi olla vuorokausirytmien ongelmia, kuten valvomista öisin, nukkumista päivisin, välttämällä velvoitteita ja kohtaamasta arkea eli irtaudutaan arjesta. Näistä haastatteluista tulee myös ilmi, että nuorilla voi olla ongelmia pelaamisen kanssa eli he voivat pelata öisin tietokoneella tai pelikonsolilla eivätkä herää aamulla kouluun, jolloin koulunkäynti häiriintyy tai he pakenevat arkea pelaamalla. Kaksi haastateltavaa tuo esiin sen, että nuorilla voi olla psyykkistä oireilua eli heillä voi olla diagnoosi mielenterveyspuolelta, ja heillä voi olla hoitokontakti esimerkiksi lasten- tai nuorisopsykiatriaan. Toinen näistä haastateltavista kertoo, että vanhemmat ovat yrittäneet yleensä tehdä kaikkensa psyykkisesti huonosti voivien lastensa eteen.

Toinen haastateltava on sitä mieltä, että ongelmat voivat olla myös lähtöisin nuoren ympäristöstä sijoituksen alussa. Nuori ja hänen ympäristönsä voivat olla tällöin syy nuoren sijoitusjaksolle. Ensimmäisessä haastattelussa mainitaan myös, että nuoret saattavat hakea katu-uskottavuutta muilta nuorilta:

”Haetaan semmosta katu-uskottavuutta. Laitetaan yritetään olla niinku et se on tärkeitä. Mennään Kamppiin vaikka ja yritetään olla siellä jotenki, ansaita mainetta ja muuta.” (Haastateltava 1)

Ensimmäisen haastateltavan mukaan nuorten ongelmiin voi kuulua myös liikkumattomuus. Hän kertoi, että nuorilla voi esiintyä vetäytyväisyyttä ja passiivisuutta, eli he ovat vain kotona eivätkä lähde pois sieltä. Liikkumattomuus vaikuttaa nuorten hyvinvointiin niin, että nuorista tulee flegmaattisia eli he eivät saa juuri mitään aikaiseksi. Tällöin nuorille saattaa tulla masentuneisuutta. Haastateltavan mukaan nuorten oirehinnassa voi näkyä myös alakuloisuutta ja vetämättömyyttä eli väsymystä. Kolmas haastateltava tunnistaa myös, että nuorilla voi esiintyä vetäytyväisyyttä ja alakuloisuutta. Hänen mukaansa nuoret voivat olla melko alakuloisia, peloissaan ja vetäytyviä sijoituksen alussa, koska vastaanotto on uusi paikka heille, ja sijoitus saattaa olla vähän ”shokkihoitoa” koko perheelle. Neljäs haastateltava näkee myös, että nuoret saattavat olla hyvin uupuneita ja väsyneitä vastaanottoon saapuessaan, koska he ovat voineet olla hatkassa eli poissa kotoa luvattomasti.

Eräs työntekijä mainitsee, että nuorilla voi olla käytösongelmia, jotka vaikuttavat koulunkäyntiin. Tämä näkyy siten, että nämä nuoret ovat harvoin kiinnostuneita koulunkäynnistä. Kyseisen työntekijän mukaan nuoret voivat myös olla kaveriensa vietävissä eli he ajautuvat tekemään helposti samoja asioita kuin kaverinsa. Nuoret saattavat esimerkiksi kuljeskella ympäriinsä, ja kokeilla päihteitä kaveriensa yllyttäminä. Toisesta haastattelusta nousee esiin myös se, että nuorten ongelmat liittyvät melko paljon jengiytymiseen tällä hetkellä. Nuoret viettävät paljon aikaa kaveriporukansa kanssa. Tähän ryhmään kuuluu usein myös muita sijoitettuja nuoria. Haastateltavan mukaan kaveriporukka ei vaikuta aina positiivisella tavalla nuorten hyvinvointiin, sillä kaveriporukassa saattaa esiintyä päihteidenkäyttöä, koulunkäymättömyyttä, väkivaltaisuutta ja rikollisuutta. Ensimmäinen haastateltava nostaa myös esiin jengiytymisen ja siihen liittyvät ongelmat haastattelussaan:

”Sit on semmosta häiriökäyttäytymistä, väkivaltaisuutta, vandalismii, semmosta ”häröilyä”, kuljeskelua, jengiytymistä eli porukassa tuolla saatetaan sitte liikkua pitkin poikin...” (Haastateltava 1)

Kaikille haastatteluille yhteistä on nuorten ongelmien laaja-alaisuus sijoituksen alussa. Toisen haastateltavan mukaan nuorten perheille on usein tarjottu paljon avohuollon tukitoimia ennen kuin nuori sijoitetaan vastaanottoon eli tukitoimien ollessa riittämättömiä nuori on pakko sijoittaa. Haastateltava kertoo, että ongelmat ovat alkaneet aluksi pienestä ongelmasta, ja sitten niitä on kasaantunut lisää:

”Ni siinä kohtaan on niinku sitte lapset useesti tällä hetkellä on aika huonokuntoisia tai niitten ongelmat on aika laaja-alaisia. Et jos ne on alkanu silloin ku avohuollon tukitoimet on tullu, niin on alkanu sellasta pienestä ongelmasta ja sit niitä ongelmia on tullu lisää.” (Haastateltava 2)

Ensimmäinen haastateltava kertoo, että nuorten vointi vaihtelee sijoituksen alussa. Nuoret saattavat voida ihan hyvin tai tosi huonosti. Nuorten vointiin vaikuttaa se, kuinka kauan nuori

on ehtinyt oireilla ennen kuin oireiluun on puututtu vanhempien tai sosiaalitoimen puolesta. Kyseinen työntekijän mielestä vastaanottoyksikköön sijoitetaan hyvin vähän ”normaaleja”, pärjääviä nuoria, joiden vanhemmat oireilevat, ja nuori sijoitetaan turvaan kodin olosuhteilta. Sijoitetut nuoret ovat yleensä haastavimpia.

Kolmannen haastateltavan mielestä nuorten vointi ei ole hyvä sijoituksen alussa. Nuorilla saattaa olla vieroitusoireita päihteiden käytöstä. Neljännessä haastattelussa mainitaan, että nuoret ovat voineet olla luvattomasti poissa kotoa ennen sijoitusta. He ovat käyttäneet mahdollisesti päihteitä poissaolon aikana, jolloin voivat olla vielä päihtyneitä, kun heidät sijoitetaan vastaanottoon. Tässä haastattelussa kerrotaan myös, että nuoret ovat yleensä hyvin hämmentyneitä saapuessaan ensimmäistä kertaa vastaanottoon. Sijoitus voi olla heille psyykkisesti tiukka paikka. Neljännen haastateltavan mukaan osa nuorista saattaa kokea myös olonsa vähän helpottuneeksi saapuessaan, jos kotona on ollut vaikeaa. Perheessä on voinut esiintyä esimerkiksi vuorovaikutusongelmia, mikä on aiheuttanut stressiä nuorelle. Kyseinen haastateltava näkee, että sijoitetuista nuorista kaikki haluaisivat asua kotonaan eli aika monet heistä tulevat vastentahtoisesti vastaanottoon:

”...et vähemmän näitä avohuollon sijoituksia on, jossa niinkun tullaan tota noin niin omalla suostumuksella.” (Haastateltava 4)

Haastatteluista nousi esiin, että nuorten hyvinvointia vahvistettiin erilaisin keinoin ja työmenetelmin sijoituksen aikana. Tärkeiksi asioiksi mainittiin huomion antaminen nuorelle ja nuoren kuuleminen. Yhdessä haastattelussa koettiin tehokkaana keinona se, että vietetään aikaa nuorten kanssa ilman mitään tavoitetta ja annetaan nuorille heidän tarvitsemaansa huomiota. Kolmannessa haastattelussa nostettiin esiin, että nuorten hyvinvointia vahvistetaan kuulemalla nuorta, näkemällä nuori ja antamalla huomiota hänelle. Haastattelussa painotettiin sitä, että nuorta tulisi kuunnella oikeasti eikä vain kysyä asioita häneltä. Neljäs haastateltava sanoi, että hyvinvoinnin vahvistamisessa lähdetään liikkeelle kartoitustyöllä eli kuullaan nuorta ja eri tahoja sekä peilataan kuultua muualta tulleeseen huoleen.

Kahdelle haastattelulle oli myös yhteistä se, että nuorten hyvinvointia vahvistetaan huolehtimalla nuorten koulunkäynnistä. Yksi työntekijöistä kertoi, että sijoituksen aikana vahvistetaan sitä, että koulunkäynti lähtee sujumaan tai etsitään koulupaikkaa tai töitä. Toisen työntekijän mukaan nuorilta edellytetään velvoitteiden, kuten koulun tai muun mielekkään toiminnan hoitamista. Erään haastateltavan mukaan nuorten ongelmat määrittävät sen, miten hyvinvointia lähdetään vahvistamaan. Hän kertoi, että sijoitusjakson aluksi määritetään sijoitukseen johtaneet ongelmat, perehdytään niihin ongelmiin ja arvioidaan, ilmeneekö muita ongelmia:

”...arviointijakson aikana pyritään mahdollisimman nopeasti määrittämään ne kiireelliselle sijoitukselle asetetut niinku perusteet et mitä siel on vialla. Onko

koulu, onko päihteitä, onko mitä tahansa. Ja sitte tietysti pureudutaan niinku pyritään mahdollisimman nopeasti niihin asioihin pureutumaan ja samalla arvioidaan, onko jotain muuta siinä koko paketissa...” (Haastateltava 1)

Tämä haastateltava toi esiin, että nuorten hyvinvointia voidaan vahvistaa konkreettisin hoito- toimenpitein tai kyse voi olla laajemman kokonaisuuden asioista.

Haastatteluista löytyi myös eroja siinä, miten nuorten hyvinvointia voidaan vahvistaa. Toinen haastateltava kertoi, että vastaanoton ohjaajat yrittävät ohjata nuoria pois ei toivotuista tavoista. Ohjaajat keskustelevat nuorten kanssa siitä, mitä nuorten kannattaisi tehdä, kun kaveriporukassa muut hölmöilevät. Työntekijät ohjaavat nuoria tekemään itselleen suotuisia valintoja, jotka eivät johda hankaluuksiin tai eivät aiheuta vaaraa itselleen käyttämällä päihteitä. Haastateltavan mukaan työntekijöillä on mahdollisuus käyttää rajoitustoimenpiteitä nuoriin, joilla esiintyy asosiaalista käyttäytymistä eli rikollisuutta ja väkivaltaisuutta:

”...niitähän me pyritään yleensä auttamaan ensisijaisesti sillä et ne lapset pysäytetään elikkä meil on mahollisuus kiireellisesti sijotettuihin lapsiin käyttää tota rajotustoimenpiteitä, jota käytetään kyllä niinku aika vähän ja pääsääntöisesti niistähän on liikkumisvapaudenrajotus, että sitä niinku lapsia rajotetaan heidän liikkumistaan et he ei saa esim. ilman aikuista liikkua ulkona...” (Haastateltava 2)

Haastatteluille on yhteistä se, että nuorten hyvinvointia vahvistetaan tekemällä yhteistyötä eri tahojen kanssa. Ensimmäisen haastateltavan mukaan näihin tahoihin kuuluu koulu, psykiatrisen puolen hoitokontaktit, vastaanoton psykologi ja erityissosiaalityöntekijä. Neljäs haastateltava toi myös esiin, että yhteistyötä tehdään eri tahojen kanssa. Hän lisäsi, että perhe työ on iso osa vastaanoton työtä. Vastaanoton työntekijät tekevät yhteistyötä vanhempien kanssa, ja varmistavat, että vanhemmat ovat koko ajan perillä asioista. Tämä tukee vanhempien lisäksi myös nuorta. Haastateltavan mukaan nuorilta edellytetään sitä, että he osallistuvat heidän etuaan ja hyvinvointiaan tukeviin hoito- ja viranomaisverkostotapaamisiin. Vastaanoton ohjaajat tukevat myös sitä, että nuori pääsee osallistumaan näihin tapaamisiin.

Eräs haastateltava kertoi, että sijoitusjakson työskentelyvaiheessa pyrkimyksenä on saada nuori sanoittamaan itse omat tavoitteensa jaksolle ja sen, missä muutosta pitäisi tapahtua. Näitä asioita aletaan työstämään vähintään viikoittaisissa tapaamisissa. Työskentelyvaiheeseen kuuluu myös ohjauksellinen ja kannatteleva keskustelu, nuoren kannustaminen, hänen ajatustensa haastaminen, huolehditaan nuoren vuorokausirytmistä sekä edellytetään velvollisuuksien hoitamisesta. Haastateltavan mukaan työntekijöiden tehtävänä on saada nuori ja perhe pysähtymään tilanteeseen ja saattaa muutostyöskentely alkuun:

”Sehän on kauheen lyhyt jakso et ei täällä täällä kyetään niinku käynnistämään muutosta, tavallaan tekemään se työ niinku sen suhteen, että missä pitää sen lapsen elämässä ja myöskin perhe-elämässä sitä muutosta niinku saada aikaan, jotta ikäänku tilanne korjaantus, mutta kyllä se siis tota käytännössä se siis tietysti vaan niinku lähtee alkuun tai jotenki et pysähdytään siihen tilanteeseen ni sanoisin jopa, että se on se pysähtyminen ja sitte semmonen alkuun saattaminen et kyl se sit se perhe ja se nuori ite sen työn joutuu tekemään.” (Haastateltava 4)

Haastatteluista löytyi yhtäläisyyksiä työmenetelmissä, joilla vahvistetaan nuorten hyvinvointia. Jokaisessa haastattelussa työmenetelmiksi mainittiin erilaiset keskustelut ja haastattelut. Ensimmäinen haastateltava antoi haastatteluista esimerkiksi EuroADAD-haastattelun, jonka avulla määritetään, miten nuori näkee asiat, ja onko nuoren näkemys ristiriidassa sijoituksen perusteisiin:

”Sosiaalityöntekijä, vanhemmat on tuonu huolta tietyistä asioista ja jos nuori itse torppaa ne haastattelussa täysin, niin jotain on siinä asiassa vialla. Joskus nuori sitten on täysin samaa mieltä. Et mä en pysty käymään koulua, mä en tiiä, mikä siinä on.” (Haastateltava 1)

Toisen haastateltavan mukaan omaohjaajakeskusteluilla, strukturoiduilla haastatteluilla ja avoraporteilla yritetään luoda suhdetta nuoreen sijoituksen aikana. Työntekijöiden tarkoituksena on saada nuori luottamaan heihin, ja lähtemään työskentelyyn mukaan. Kolmas haastateltava kertoi, että nuorten kanssa keskustellaan siitä, mitä nuori haluaa ja aikoo tehdä elämäntilanteelleen. Haastateltavan mielestä nuoret ovat jo sen verran vanhoja, että pystyvät vaikuttamaan omiin asioihinsa. Viimeisen haastateltava nosti esiin työmenetelmistä myös strukturoidut menetelmät, jotka liittyvät luottamuksen rakentamiseen ja keskustelun alkuun saattamiseen.

Nuorten tilanteet ovat hyvin yksilöllisiä, joten heidän hyvinvointinsakin vaihtelee paljon sijoituksen lopussa. Haastatteluista tuli ilmi, että osa nuorista voi hyvin ja osa voi vielä huonommin kuin sijoituksen alussa. Erään haastateltavan mukaan nuorella on sijoituksen päättyessä joskus suurempia ongelmia kuin sijoituksen alkaessa:

”...No tietysti tavoitehan on se, että nuori voisi erinomaisen hyvin, kiireelliselle sijoitukselle ei ois enää, kaikki tavoitteet sille ois täyttyneet ja perusteita ei olis enää ja nuori jatkais elämäänsä yhteiskunnan vakavaraisena jäsenenä. Sehän ois tietysti se tavoite. Ikävä kyllä niin se ei aina mee, että sitten sen kolikon kääntöpuoli on se, että nuori saattaa tulla tietysin perustein jaksolle ja lähtee täältä vielä suurempien ongelmien kanssa pois...” (Haastateltava 1)

Haastateltava kertoi, että joskus nuori saattaa voida vielä huonommin kuin vastaanottoon tullessa. Näissä tapauksissa nuoren kanssa jatketaan kuitenkin työskentelyä, ja heillä voi olla hoitokontaktit, jos ne on katsottu tarpeelliseksi.

Toinen haastateltava kertoi, että joissain perheissä tapahtuu jokin muutos sijoituksen aikana, jolloin nuori ja perhe voivat hyvin, ja nuori palaa takaisin kotiin. Hänen mukaansa perheissä ei tapahdu joskus mitään muutosta, jolloin nuori huostaanotetaan. Haastateltava toi myös esiin sen, että osa nuorista voi siten, ettei pärjää kauaa kotona ja sijoitetaan pian uudelleen. Tässä haastattelussa mainittiin, että joissain tilanteissa nuori joudutaan huostaanottamaan hänen sairautensa takia, koska vanhemmat eivät välttämättä pysty huolehtimaan hänestä jatkuvasti uupumatta täysin:

”...vaikka lapsi voisi kuinka hyvin ja perhe voisi kuinka hyvin ni saattaa olla joku tekijä siinä siinä lapsen esimerkiks lapsi sairastaa jotain vakavaa sairautta, joka arvioidaan, että sen sairauden takia vanhemmat ei pysty niinku va niinku huolehtimaan siitä lapsesta, vaan se lapsi on niin sairas et se joudutaan sijoittamaan sellaseen paikkaan, missä on 24/7 henkilökuntaa, joka pystyy huolehtimaan..” (Haastateltava 2)

Haastatteluille oli yhteistä se, että osa nuorista ei voi palata takaisin kotiin, vaan heidät huostaanotetaan. Viimeisen haastateltavan näkemyksen mukaan huostaanotto ei ole mittari nuoren hyvinvoinnille tai sille, miten nuorta on onnistuttu tukemaan sijoituksen aikana. Haastateltava nosti esiin sen, että huostaanotto vie usein nuoren kokonaistilannetta eteenpäin, koska hän saa vahvaa tukea jatkosijoituspaikassa, ja hänen tilanteensa tulee olemaan parempi. Haastateltava kertoi, että huostaanottopäätös voi vaikuttaa nuoriin eri tavalla. Osa nuorista voi olla vaikea hyväksyä huostaanottoa, ja he voivat oireilla vielä enemmän kuin aiemmin. Joillekin nuorista tulee mielenmuutos eli he haluaisivat vaikuttaa siihen, että huostaanotto perutaan. Osa nuorista taas luovuttaa ja käyttäytyy siten, ettei millään ole enää mitään väliä.

Eräs haastateltava toi esiin asioita, joita ei mainita muissa haastatteluissa. Hän koki, että nuoret voivat usein aika hyvin sijoituksen päättyessä. Heillä on jo vähän suuntaa elämälleen, ja koulu on lähtenyt sujumaan. Nuoret eivät ole välttämättä päässeet eroon päihteistä, mutta hoitavat ongelmaa jotenkin esimerkiksi käyvät joissain tapaamisissa. Viimeinen haastateltava lisäsi, että hänen kokemuksensa mukaan sijoitus on hyödyttänyt jokaista nuorta jollain tavalla, ja kenenkään tilanne ei ole mennyt huonompaan suuntaan. Haastateltava kertoi, että sijoituksen päättyessä nuoren tilanne on alkanut selkiytyä, ja menneisyydestä on löydetty asioita, jotka selittävät ehkä nykytilannetta. Hän koki, että nuoren tilanne on parempi eri ongelmien löydyttyä verrattuna tulotilanteeseen.

9.2 Vanhempien hyvinvointi

Työntekijöiden haastatteluissa esiintyy yhtäläisyyksiä siinä, minkälaisia ongelmia vanhemmillä voi olla sijoituksen alussa. Kahden haastateltavan mukaan sijoitettujen nuorten vanhemmat käyvät töissä, opiskelevat tai ovat työttömiä. Lähes jokaisen haastateltavan mielestä vanhemmillä voi esiintyä epätietoisuutta sijoitusjakson alkupuolella. Ensimmäisen haastateltavan mukaan epätietoisuutta voi aiheuttaa se, että sijoitus voi olla vanhemmille ensimmäinen kerta, kun sosiaalitoimi puuttuu heidän perheensä elämään. Sijoitus voi herättää vanhemmissa myös epävarmuutta, ja he voivat kokea etteivät kykene vanhemmuuteen. Kolmas haastateltava kertoo, että vanhempien epätietoisuus näkyy siten, että he haluavat tietää paljon, minkälainen tilanne on. Viimeinen haastateltava nostaa esiin sen, että osa vanhemmista ei ole välttämättä perillä, mitä lapsensa elämässä tapahtuu. Tässä tapauksessa huoli lapsesta on noussut jostain muualta kuin vanhemmilta. Vanhemmat voivat kokea, että heillä ei ole keinoja lapsensa kanssa toimimiseen.

Kahdelle haastattelulle on yhteistä se, että vanhemmillä voi olla ongelmia päihteiden käytön kanssa. Eräs haastateltava nostaa esiin sen, että joissain perheissä koko perhe oireilee, ja vanhemmillä voi olla omat ongelmansa:

”...Siel voi sitte päihteiden käyttöä tai tai sitä et siin perhedynamiikassa on jotain niin painavasti väärin. Elikkä elikkä sitte esiintyy väkivaltasuutta taikka riittäisää perhe-elämää ja siel ei niinku toimi semmonen tota et se perhe ei vaan niinku kukoista sillee niinku, miten hyvinvoiva perhe voi.” (Haastateltava 1)

Kolmas haastateltava on samaa mieltä siinä, että vanhemmillä voi olla päihdeongelma. Hän tuo esiin myös sen, että vanhemmillä voi esiintyä mielenterveysongelmia.

Lähes jokaisen haastateltavan mukaan vanhemmat voivat kokea olonsa myös uupuneeksi ja voimattomaksi sijoituksen alussa. Ensimmäinen työntekijä kertoo, että joidenkin vanhempien väsymys ja voimattomuus saattaa purkautua siten, että he heittäytyvät sosiaalitoimen armoille. Tässä tilanteessa vanhemmat voivat jopa taantua niin, että eivät kykene enää huolehtimaan elämästään ja perheestään. Vanhempien väsymys voi myös purkautua runsaalla sairastelulla. Toisen haastateltavan mukaan vanhempien uupumisen taustalla voivat olla myös nuoren poissaolot kotoa ja niihin liittyvä rikollisuus. Nuori ja hänen tilanteensa aiheuttavat yleensä suurta huolta koko perheelle. Vanhempien oireisiin voi kuulua myös unettomuutta. Viimeinen haastateltava tunnistaa myös sen, että vanhemmat ovat yleensä aika uupuneita ja voimattomia sijoituksen alkaessa.

Toinen haastateltava nostaa esiin asioita, jotka eivät esiinny muissa haastatteluissa. Hänen mukaansa osa vanhemmista ikävöi niin paljon lastaan, ettei saa nukutuksi, koska lapsi ei ole kotona. Haastateltavan kokemuksen mukaan vanhemmat ovat yleensä aika kiitollisia siitä,

että saavat vastaanotosta apua perheensä tilanteeseen. Koko perheen voi olla kuitenkin vaikea luottaa siihen, että tuntemattomat aikuiset hoitavat heidän lapsensa asioita. Erään haastateltavan näkemys on, että vanhemmat ovat peloissaan ja shokissa, kun nuori sijoitetaan vastaanottoon. Neljäs haastateltava kertoo, että vanhemmat voivat olla hämmentyneitä ja kokea syyllisyyden ja häpeän tunteita sijoituksen alkupuolella. Nämä tunteet voivat näyttäytyä siten, että vanhemmat selittävät kauheasti tilannetta tai sitten vanhemmat häviävät eli jäävät etäisiksi. Osa vanhemmista on työskennellyt paljon nuorensa asioiden eteen, ja he tulevat mielellään palvelun piiriin ja heillä on suuret toiveet jaksosta.

Vanhempien hyvinvoinnin vahvistamiseen on erilaisia keinoja ja työmenetelmiä, ja osa näistä toistui useammassa haastattelussa. Haastatteluista nousi esiin, että yhteistyö vanhempien kanssa ja vanhempien kuuleminen ovat tärkeitä asioita vanhempien hyvinvoinnin vahvistamisen kannalta. Ensimmäinen haastateltava kertoi, että ohjaajien ja vanhempien välisen tiedonkulun tulee olla aukotonta nuoren asioissa. Toisen haastateltavan mukaan vanhempia tulee kuulla silloin, kun he ovat hyvin väsyneitä ja antaa heidän olla rauhassa. Kolmas haastateltava toi esiin, että ohjaajat ja vastaanoton työntekijät tekevät perhetyötä. Työntekijät kuulevat vanhempia ja miettivät yhdessä sitä, miten perheen vuorovaikutusta saataisiin paremmaksi, ja miten vanhempi oppisi kuulemaan ja näkemään lapsensa. Viimeinen haastateltava koki yhteydenpidon vanhempien kanssa heitä kannattelevimpana asiana.

Haastattelujen yhteisiksi työmenetelmiksi nousivat perhetapaamiset ja kotikäynnit. Ensimmäisessä haastattelussa kerrottiin, että perhetapaamiset ovat vanhemmille varattua aikaa, jolloin heillä on mahdollisuus purkaa tilannetta. Haastattelussa mainittiin työmenetelmiksi myös kotikäynnit ja vastaanoton erityistyöntekijöiden eli psykologin ja erityissosiaalityöntekijän tapaamiset tarvittaessa. Toisessa haastattelusta nousi esiin, että perhetapaamisissa käydään läpi tuskaisia kohtia vanhemman näkökulmasta, läpikäydään vaihtoehtoisia toimintatapoja, ja annetaan vanhemmille tilaisuus ilmaista negatiivisia tunteita sekä puhutaan tunteista ja käydään läpi niitä:

”...vanhemmat saa myöskin niinku, miten sitä sanois lainausmerkeissä oksentaa tavallaan niitä negatiivisia tunteita jollekki toiselle aikuiselle ilman, että se on niinku kauheen syyllistävää. Koska silloin ku lapsi otetaan pois kotoota kiireellisen sijotuksen esimerkiks vastentahtosesti ni siihen liittyy paljon semmosia tunteita, mitä varmaan vanhemmat miettii siitä omasta vanhemmuudestaan ja siitä et on huono äiti tai huono isä ku lapsi on otettu pois kotoota ni just niist kaikist tunteista puhuminen ja käyminen läpi täällä niinku aikuisten kanssa ilman, että se lapsi tulla tuntee sit syyllisyyttä siitä, että hän on joutunu tänne.”
(Haastateltava 2)

Viimeisessä haastattelussa tuotiin esiin, että perhetapaamisissa kuullaan eri perheenjäseniä ja huomioidaan jokaisen näkökulmat. Perhetapaamisten tarkoituksena on, että jokaisen perheenjäsenen näkökulma laajenisi eli he pystyisivät hahmottamaan tilannetta huomioiden muiden tarpeet ja toiveet. Haastattelussa kerrottiin myös, että kotikäynneillä näkyy, millaisena perheenjäsenten vuorovaikutus näyttää heille luontaisessa ympäristössä.

Haastatteluissa tärkeäksi keinoksi nousi myös vanhempien ohjaaminen tarvittavan avun piiriin. Toinen haastateltava sanoi, että vanhempien kanssa keskustellaan esimerkiksi heidän päihdeiden käytöstään ja ohjataan tarvittaessa hoitoon. Neljäs haastateltava mainitsi myös haastattelussaan vanhempien ohjaamisen heidän tarvitsemansa tuen piiriin. Hän lisäsi, että päihdeongelmien lisäksi vanhemmat saattavat tarvita tukea mielenterveys- tai talousongelmiin. Haastatteluissa mainittiin myös, että kotisoittojen avulla vahvistetaan vanhempien hyvinvointia. Eräs työntekijöistä sanoi haastattelussaan, että ohjaajat puhuvat paljon puhelimessa vanhempien kanssa. Ohjaajien pyrkimyksenä on olla akuutti apua vanhemmille eli vanhemmat saavat purkaa heti kotilomilla sattuneita tilanteita. Vanhemmat kokevat tärkeäksi sen, että eivät ole yksin näissä tilanteissa, ja saavat työntekijöiltä neuvoja. Toinen haastateltava kertoi, että työntekijät soittavat vanhemmille, ja kysyvät onko kaikki hyvin kotilomilla. Haastateltava mainitsi, että vanhemmille lähetään myös varmistusviestejä ja soitetaan varmistussoittoja. Ohjaajat voivat laittaa vanhemmille iltaisin viestin, että nuorella on kaikki hyvin tai he voivat soittaa vanhemmille, kun nuori on saapunut osastolle. Viimeinen haastateltava koki tärkeäksi sen, että vanhemmille lähetään viestejä, ja että vastaanotossa joku kuuntelee ja vastaa vanhempien soittoihin aina.

Ensimmäinen haastateltava toi esiin asioita, jotka eivät toistu muissa haastatteluissa. Hän kertoi, että ohjaajien pyrkimyksenä on vanhempien voimaannuttaminen. Siihen liittyen työntekijät haastattelevat vanhempia siitä, minkä he kokevat haastavaksi perhe-elämässä tai oman lapsen kanssa toimimisessa, ja antavat mahdollisesti konkreettisia vinkkejä haasteisiin. Erään haastateltavan mukaan työntekijät yrittävät ymmärtää vanhempien päätöksiä tuomittamatta niitä, mikä vahvistaa vanhempien hyvinvointia. Hyvinvointia vahvistaviin keinoihin kuuluu keskustelut siitä, miten tilanteita voidaan ehkäistä jatkossa. Näiden keskustelujen kautta vanhemmille syntyy tunne, että heidän vanhemmuutensa on hallussa eikä heille tule ylilyön- tejä:

”Et tietysti onhan semmosia joskus et vanhemmat esimerkiks lyö lastansa ni kylhän siitä täytyy vanhemman kanssa puhua, että Suomessa on laki, joka kielittää lyömästä lasta ja siihen tie liittyy tietyt seuraamukset, mut tavallaan että et se ei oo se juttu, mistä keskustellaan, vaan se että miten ehkästä jatkossa niitä tilanteita, jotta ei se vanhemman vanhempi löisi sitä lastaan.” (Haastateltava 2)

Jokaisen perheen tilanne on yksilöllinen, joten myös vanhemmat voivat eri tavoin sijoituksen päättyessä. Toisessa haastattelussa kerrotaan, että osa vanhemmista voi hyvin, koska he ovat saaneet levätä. Useat vanhemmat ovat hyötynneet sijoitusjaksosta siten, että he ovat saaneet hengähdystauon huoleensa. Sijoitusjakso saattaa vaikuttaa osaan vanhemmista niin, että he muuttavat toimintaansa ja löytävät uuden yhteyden nuoreen. Tässä tapauksessa vanhemmat pystyvät kohtamaan nuoren ja huolehtimaan hänestä. Kolmannen haastateltavan mukaan vanhemmat voivat paremmin sijoituksen päättyessä, ja he ovat saaneet apua itselleen ja lapselleen. Haastateltava koki, että vanhempien vointia voi olla vaikea arvioida:

”...Eihän me vanhempii sillä tavalla opita tuntee, että et mu mun niinku ainaki mä henkilökohtasesti koen et emmä osaa sitä arvioida niin hyvin, miten ne vanhemmat voi ku mehän nähdään, vaikka me nähdään niit usein mut sit toisaalta ei ehkä sitä eihän ne ei oo kauhee välttämättä avoimii meille kuitenkin.”

(Haastateltava 3)

Viimeisellä haastateltavalla ei ole tietoa siitä, miten vanhemmat voivat sijoituksen lopussa. Hän kertoi, että työntekijät ovat saaneet aika vahvasti positiivista palautetta sijoitusjaksosta. Haastateltavan mukaan vanhemmat ovat saaneet vähän enemmän keinoja, heillä on ehkä parempi ymmärrys lapsestaan ja heidän huolensa on ehkä helpottanut vähän. Hän näki, että vanhemman ja nuoren välille on syntynyt myös yhteisiä pelisääntöjä sijoituksen aikana. Perheen kanssa jatketaan useimmiten työskentelyä avohuollossa eli perhettä tuetaan jotenkin muuten sijoituksen jälkeen. Tällöin vanhemmat kokevat, että eivät ole niin yksinäisiä kuin ennen. Haastattelussa kerrottiin, että joissain tapauksissa sosiaalityöntekijällä on ollut suurempi huoli nuoresta kuin perheellä. Tällöin vanhemmat voivat kokea, että sijoituksesta oli vain haittaa perheelle, ja sijoituspäätös aiheutti vielä enemmän stressiä heille. Haastateltava näki kuitenkin, että sijoitusjakso on ollut hyödyllinen perheille, mutta heillä voi ristiriitaisia ajatuksia sen tarpeellisuudesta:

”Mut sit ehkä he on saanu kuitenkin täst meiltä semmosia eväitä, jotka on sit niinku jota voi kattoo tarkastella vähän neutraalimmin ja ajatella, että niistä me ollaanki oikeesti hyödytty. Mutta sitte se on aika ristiriitasta ku he sit pyrkii niinku jäsentää sitä, että tarvittiinko tämmöst sijotusta ollenkaan..tuomaan lisäästressiä, olemaan tarkastelussa...” (Haastateltava 4)

Eräs haastateltava toi myös esiin erilaisia näkökulmia koskien huostaanottoa. Hän mainitsi haastattelussaan, että huostaanottoprosesseja harvoin läpikäydään väkisin vasten vanhempien tahtoa. Haastateltava toi esiin esimerkkitalanteen, jossa purettiin jo valmisteltu huostaanotto, joka oli tosi pitkällä. Hänen mukaansa vanhemmat kokivat tässä tilanteessa, että he voivat hirveän huonosti, ja huostaanottoprosessi on vaan vaikeuttanut heidän oloaan ja asemaansa. Vanhemmat kuitenkin kokivat myös, että vastaanoton työntekijöiden työskentely on

auttanut heitä. Toinen haastateltava kertoi, että huostaanotto on pääsääntöisesti aika suuri suru vanhemmille ja perheelle. Haastateltava pohti haastattelussaan, miten niitä vanhempia voisi tukea, joiden lapsi huostaanotetaan. Hän lisäsi, että vanhemmat kuitenkin ymmärtävät huostaanoton syyt.

9.3 Vanhemmuus

Vastaanottoyksikköön sijoitettujen nuorten vanhemmat ovat erilaisia, ja he toimivat myös eri tavoin vanhempina. Osalla heistä voi kuitenkin olla haasteita liittyen omaan vanhemmuuteensa sijoituksen alussa. Ensimmäisessä haastattelussa kuvailtiin, että vanhemmuus voi olla hyvin heiveröistä tai täysin hukassa sijoituksen alkupuolella. Vanhemmuus voi olla myös liian kireätä, jolloin nuorella on aivan liian tiukat rajat, joissa on mahdotonta pysyä. Tiukat rajat aiheuttavat ristiriitaa perheessä. Haastattelun mukaan jollain vanhemmilla vanhemmuus voi olla kateissa, koska nuori on väsyttänyt heidän oireilullaan. Osa vanhemmista ratkaisee tilanteen niin, että heistä tulee enemmän kavereita kuin vanhempia lapselleen. Haastattelussa kerrottiin, että usein vanhemmat tarvitsevat vain pienen sysäyksen ja tukea vanhemmuuteen.

Toinen haastateltava kuvaili, että:

”...mehän ei tietä oikeeta ja väärää täällä, vaan ehkä sitä, että mikä mikä sen vanhemman kannalta on niinku, mitä arvoja hän e mitä arvoja hän edustaa et tietysti yritetään niinkun jonkun verran kääntää siihen semmoseen ehkä keski-vertojatteluun, että mikä on et ei olis sellasia kauheen ääri-ilmiöitä vanhemmuudessa.” (Haastateltava 2)

Haastateltava lisäsi, että vanhemmat tekevät päätöksiä, joiden he uskovat vilpittömästi olevan nuoren paras sillä hetkellä. Hän korosti myös sitä, että vanhemmuutta on tärkeä kunnioittaa. Vanhemmat tuntevat lapsensa, perheensä ja perhedynamiikan kaikista parhaiten.

Kolmannessa haastattelussa kerrottiin, että vanhemmat ovat hyviä vanhempia lapselleen, ja he tekevät sen, minkä parhaiten pystyvät. Haastateltavan näkemyksen mukaan jokainen vanhempi haluaa auttaa nuorta, hakea apua ja tukea. Viimeinen haastateltava nosti esiin sen, että vastaanotossa suurin osa on tavallisten perheiden lapsia, joiden vanhemmilla menee ihan hyvin. Heillä ei välttämättä ole päihde- tai mielenterveysongelmia eikä liian vähän aikaa omalle lapselleen, kuten perinteisesti ajatellaan. Haastateltava lisäsi, että vanhemmat eivät ole välttämättä niin perillä, mitä heidän lastensa elämään kuuluu. Hän kertoi, että vanhemmat eivät osaa olla auktoriteetteja ja ottaa vanhemmalle kuuluvaa päätöksentekovelvoitetta ja päätöksenteko-oikeutta. Nuorilla saattaa olla liian löysät rajat, ja he saavat itse määritellä omat aikataulunsa ja vuorokausirytmensä.

Vanhemmuutta voidaan tukea erilaisilla keinoilla ja työmenetelmillä sijoituksen aikana. Ensimmäisessä haastattelussa tuotiin esiin, että vanhempien mukaan ottaminen asiakkuuteen on yksi keino tukea heidän vanhempuuksiaan. Haastattelussa kerrottiin, että työntekijöiden ja vanhempien välisen tiedonkulun tulee olla nopeaa ja avointa. Työskentelyssä on tärkeää se, että vanhemmat kokevat työntekijöiden tekevän yhteistyötä heidän kanssaan ja arvostavan heidän mielipiteitään. Haastattelussa mainittiin, että kotikäyntien avulla voidaan tukea vanhempuuksia. Vanhemmat kokevat, että koti on turvallinen paikka käydä läpi perheen asioita. Haastatteluissa yhteiseksi työmenetelmäksi nostettiin perhetapaamiset. Ensimmäisen haastattelun mukaan työntekijät kutsuvat vanhempia perhetapaamisiin vastaanottoon. Työntekijät voivat tavata pelkästään vanhempia tai koko perhettä. Perhetapaamisessa on mahdollisuus purkaa asioita ilman nuorten läsnäoloa.

Toinen haastateltava toi esiin asioita, joita ei mainita muissa haastatteluissa. Hänen mukaansa työskentelyssä pyrkimyksenä on lähteä vanhemmuuden kautta:

”...tavallaan korostetaan sitä, että et et ku se on sinun lapsesi ni sä sinä tiedät sen parhaiten ja mikä tässä kohtaan olisi viisainta niinku...” (Haastateltava 2)

Työntekijät yrittävät ensin saada vanhempaa tekemään itse päätöksiä, ja joskus tekevät päätökset vanhemman puolesta, jos vanhempi ei tee niitä. Haastateltava kertoi, että työntekijät eivät aina neuvottele vanhemman kanssa siitä, että mikä olisi hyvä tai huono, vaan he ilmoittavat asiat perustellen vanhemmalle ja kysyvät vanhemman mielipidettä päätöksestä:

”...joskushan me myös ilmotetaan et jos lapsi paljon esimerkiks käyttää päihkeitä ni ku tulee jatkuvasti toistuvasti päih päihtyneenä laitokseen ni siinä kohdtaa... Jossain kohtaan me vaan ilmotetaan vanhemmille siitä, että nyt on nyt me asetetaan tämmönen liikkumisvapaudenrajotus, että pää pysyy vähän aikaa selvänä ja kysytään mielipidettä et mitä mieltä oot asiasta...” (Haastateltava 2)

Viimeisen haastateltava kertoi myös erilaisia keinoja, joilla tuetaan vanhempuuksia sijoituksen aikana. Hän mainitsi, että vanhempien kanssa työstetään sitä, mitä on hyvä tai riittävän hyvä vanhemmuus. Haastateltava määritteli, että riittävän hyvään vanhemmuuteen kuuluu se, että vanhempi tietää, missä ja kenen kanssa lapsi liikkuu. Vanhemman tulee myös huolehtia siitä, että lapsi noudattaa kotiintulo- ja nukkumaanmenoajoja sekä huolehtii hygieniasta. Työntekijät työskentelevät niin, että vanhemmat tietävät mitä heiltä edellytetään, jotta lapsi voi kasvaa ja kehittyä, kuten kuuluu. Kolmas haastateltava lisäsi vanhempuuksia tukeviin keinoihin sen, että työntekijät ovat yhtä paljon vanhempaa kuin nuorta varten. Haastatteluissa yhteiseksi keinoksi mainittiin myös puhelinsoitot. Toinen haastateltava kertoi, että työntekijät käyvät vanhempien kanssa kahvilla, puhuvat paljon puhelimesta ja lähettävät tekstiviestejä. Kolmas haastateltava lisäsi, että vanhemmat voivat aina soittaa ongelmatilanteissa vastaanottoon.

Haastatteluista löytyi yhtäläisyyksiä sille, minkälaista vanhemmuus on sijoituksen päättyessä. Niissä mainittiin, että joissain tapauksissa vanhemmuudessa ei ole tapahtunut muutosta sijoituksen aikana. Toinen haastateltava kertoi, että vanhemmuus voi näyttäytyä hyvin monen näköisenä, ja joskus siinä ei ole tapahtunut mitään, vaan se on samanlaista kuin sijoituksen alussa:

”...Paljonhan siis lapsilla on ihan tavallisia vanhempia, jotka on niinku ne käy töissä, on työttömiä, opiskelee tai jotain muuta niinku näin, että et se semmonen et et tässä sillee lyhyessä ajassa saatas merkittäviä muutoksia ni ei ei me varmaan saada mitää merkittäviä muutoksii siin vanhemmuudessa, että. Se on varmaan hirveen paljon samanlaista ku tullessaki...” (Haastateltava 2)

Haastateltavan mukaan vanhemmat ovat ehkä oppineet puhumaan enemmän lapsestaan, pohtimaan asioita ja katsomaan asioita lapsen näkökulmasta. Tämän seurauksena vanhemman tietoisuus on kasvanut siitä, mitä mieltä lapsi on eri asioista. Haastateltava toi esiin, että ne vanhemmat, jotka ovat olleet sijoituksen alussa valmiita puhumaan asioista, puhuvat edelleen. Hänen mukaansa vanhemmat ovat edelleen hyvin kiinnostuneita omista lapsistansa ja siitä, mitä heille tapahtuu sijoituksen jälkeen. Viimeisen haastateltavan mukaan vanhemmuudessa ei ole tapahtunut joskus mitään sijoituksen aikana. Hän nosti esiin, että vanhemmat eivät ole joskus ymmärtäneet vanhemmuuden pulmia yhtään. Tämä herättää pohdintaa, että voiko lasta ongelmiseen päästää kotiin ilman vahvistunutta vanhemmuutta.

Eräs haastateltava kertoi, että vanhemmuudessa on joskus tapahtunut muutos parempaan suuntaan. Hänen mukaansa vanhemmuus on vahvistunut parhaassa tapauksessa, ja vanhempi on tehnyt omassa elämässään ja toiminnassaan jotain muutoksia. Haastateltava lisäsi, että vanhemman tekemät muutokset voivat liittyä hänen ja lapsensa väliseen vuorovaikutukseen. Muutoksiin kuuluu se, miten vanhempi puhuu lapselleen sekä lähestyy ja kohtelee häntä. Vanhempi voi myös valita, että hän on enemmän läsnä lapselleen, jolloin pysyy perillä lapsensa asioista ja tietää, mitä tekee. Haastateltava määritteli, että työntekijät antavat sijoituksen aikana vanhemmille puitteet, joista vanhemman pitäisi pystyä pitämään kiinni sijoituksen jälkeen:

”Että sille vanhemmalle on ikäänku annettu ne askelmerkit ja sitte jää vanhemman niinkun näy näytettäväksi, että hän on vahvistunut, tullut kuulluksi, saanut lisää eväitä, vahvistunut tarpeeks...” (Haastateltava 4)

Eräs haastateltava kertoi, että suurin osa vanhemmista kokee sijoituksen hyödyllisenä perheelleen ja itselleen. Haastateltava nosti myös esiin sen, että joskus asiakuus on liian haastava, ja vanhemmat eivät kykene siihen. Heillä voi olla tarve jatkuvalla asiakuudelle. Sijoitus voi hyödyttää vanhempia niin, että he löytävät mahdollisesti hukassa olleet asiat tai

keksivät jotain uutta, mitä ei ole tullut ajatelleeksi. Haastateltava toi esiin myös tärkeän näkökulman, mistä voi päätellä sijoituksen hyödyttäneen vanhempia ja heidän perhettään:

”...Et parashan on se, että että kun tästä asiakkuus loppuu, niin me ei ikinä enää kuulla eikä tavata heitä.... Sillonhan me ollaan tehty se työ... Ja me ollaan tehty itsemme tarpeettomaks. Ja sehän ois niinku se kaikkein tärkein tossa...”
(Haastateltava 1)

Vastaanoton työntekijät ovat usein melkein ensimmäisiä, jotka puuttuvat perheen asioihin. Heidän riittävän varhaisen puuttumisen ansiosta, vanhemmat pystyvät näyttämään, että heillä on vanhemmuus tallella. Vanhemmat voivat kokea, että sijoitus on voimaannuttanut heitä, ja he ovat saaneet tukea sijoituksen aikana. Kolmas haastateltava tiivistä, että vanhemmuus on vahvempaa, varmempaa, ehkä iloisempaa ja turvallisempaa sijoituksen päättyessä

10 Eettisyys ja luotettavuus

Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen lähtökohtana on se, että tutkittava luottaa tutkijoihin ja tieteeseen. Tutkijan tulee kunnioittaa tutkimukseen osallistuvien ihmisarvoa ja oikeuksia. Hänen on tärkeää perehtyä etukäteen tutkittavaan yhteisöön, kulttuuriin sekä näiden historiaan, jotta tutkittaville ja heidän edustamilleen yhteisöille ei aiheuteta tarpeetonta haittaa. Tutkittavalla henkilöllä on oikeus osallistua vapaaehtoisesti tutkimukseen sekä kieltäytyä osallistumisesta. Tutkimukseen osallistuvalla on oikeus keskeyttää osallistumisensa missä vaiheessa tahansa eikä siitä saa aiheutua kielteisiä seurauksia hänelle. Hänellä on myös oikeus peruttaa suostumuksensa osallistua tutkimukseen milloin vain, saada tietoa tutkimuksen sisällöstä, henkilötietojen käsittelystä ja tutkimuksen käytännön toteutuksesta. Tutkittavan tulee lisäksi saada ymmärrettävä ja totuudenmukainen kuva tutkimuksen tavoitteista ja osallistumisesta mahdollisesti aiheutuvista haitoista ja riskeistä sekä tutkimuksen mahdollisista hyödyistä ja vaikutuksista tulee kertoa realistisesti. (Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet 2019, 7.)

Tutkimussuunnitelman valmistuttua hain tutkimusluvan opinnäytetyölleni. Sain tutkimusluvan, ja pääsin aloittamaan haastattelut nuorten vastaanottoyksikössä. Ennen haastatteluja toimitin vastaanoton vastaavalle ohjaajalle haastattelukirjeen ja suostumuslomakkeen, jotka hän toimitti eteenpäin muille vastaanoton ohjaajille. Haastattelukirjeessä kuvattiin opinnäytetyöni aihe ja tarkoitus sekä kerrottiin milloin ja missä haastattelut toteutetaan. Kirjeestä tuli myös ilmi, että haastattelut äänitetään aineiston analysoinnin helpottamiseksi, haastatteluaineistoa käsitellään luottamuksellisesti ja sitä käytetään vain opinnäytetyössä, haastatteluaineisto hävitetään heti opinnäytetyön valmistuttua sekä haastateltavan henkilöllisyys ei paljastu missään vaiheessa tutkimusta. Kirjeestä näkyi myös haastattelukysymykset, joihin

haastateltavat pystyivät etukäteen perehtymään. Haastattelukirjeen lopussa mainittiin, miten haastatteluihin osallistuminen tapahtuu.

Haastatteluihin osallistuvat allekirjoittivat ennen haastatteluja suostumuslomakkeen. Suostumuslomakkeessa annettiin haastattelijalle lupa käyttää haastatteluista saatuja tietoja opinnäytetyön tekemiseen. Suostumuslomakkeessa kuvattiin opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuksen kohderyhmä. Lomakkeessa kerrottiin, että haastattelut toteutetaan yksilohaastatteluina, haastattelut nauhoitetaan ja haastatteluaineisto säilytetään ilman tunnistetietoja sekä haastatteluaineistoa käsitellään luottamuksellisesti ja sitä käytetään vain tämän opinnäytetyön tekemiseen. Suostumuslomakkeessa painotettiin, että haastateltavien henkilöllisyys ei paljastu missään vaiheessa tutkimusta sekä haastateltavilla on oikeus kieltäytyä tai vetäytyä tutkimuksesta missä vaiheessa tutkimusta tahansa, mikä tapahtuu olemalla yhteydessä opinnäytetyön tekijään. Kirjeen lopussa mainittiin, että valmis opinnäytetyö julkaistaan Theseus-tokannassa.

Olen käyttänyt luotettavia ja muutaman vuoden vanhoja lähteitä opinnäytetyössäni. Olen myös valinnut työhöni parhaiten sopivan analyysimuodon, aineistonkeruu- ja analyysimenetelmän.

11 Pohdinta

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata vastaanottoyksikön työntekijöiden näkemyksiä sijoituksen vaikutuksista perheen hyvinvointiin ja vanhemmuuteen. Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi valittiin teemahaastattelu, koska sen avulla pystyi keräämään tietoa haastattelun teemoista eli hyvinvoinnista ja vanhemmuudesta. Opinnäytetyön tutkimuskysymys oli ”minkälaisia näkemyksiä vastaanottoyksikön työntekijöillä on lyhytaikaisen sijoituksen vaikutuksista perheen hyvinvointiin ja vanhemmuuteen.”

Opinnäytetyöni tulokset ovat samankaltaisia kuin aiemmat samasta aiheesta tehdyt tutkimukset. Ikosen, Erikssonin ja Heinon (2019, 1) mukaan sijoitettujen lasten ja nuorten hyvinvointi eroaa monella tavalla muiden samanikäisten hyvinvoinnista. Sijoitetut lapset ja nuorten voivat keskinkertaisesti tai huonosti useammin kuin ikätoverinsa. Sijoitetuilla saattaa olla mielenterveysongelmia, ja esiintyä tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttöä. Heillä voi myös olla kokemuksia väkivallasta. Opinnäytetyöni tuloksista tuli ilmi, että nuorten hyvinvointi vaihtelee sijoituksen alussa, ja osa nuorista voi melko hyvin ja todella huonosti sijoituksen alussa. Nuorilla voi esiintyä päihteiden käyttöä eli alkoholin ja huumeiden käyttöä sekä niiden sekkäyttöä sijoituksen alkaessa. Heillä saattaa olla myös erilaista häiriökäyttäytymistä, kuten kuljeskelua eli ryhmässä liikkumista pitkin poikin, jengiytymistä, rikollisuutta ja väkivaltaisuuksia. Nuoret voivat lisäksi oireilla psyykkisesti.

Laakson (2019, 5) mukaan suurin osa tutkimukseen osallistuneista lapsista ja nuorista koki, että heidän hyvinvointinsa parani huostaanoton aikana. Hyvinvoinnilla tarkoitettiin psyykkistä, sosiaalista ja materiaalista hyvinvointia. Vähemmistöllä lapsista ja nuorista oli päinvastaisia kokemuksia huostaanotosta. He ovat kokeneet turvattomuutta, omien kokemustensa vähättyä, epäoikeudenmukaista kohtelua ja osallisuuden puuttumista. Opinnäytetyöni tuloksista nousi esiin, että nuorten hyvinvointi vaihtelee paljon sijoituksen lopussa. Osa nuorista voi hyvin ja osa voi vielä huonommin kuin sijoituksen alussa. Nuorella on sijoituksen päättyessä joskus suurempia ongelmia kuin sijoituksen alkaessa. Tuloksistani ei noussut esiin, että haastateltavat olisivat saaneet palautetta nuoren epäasiallisesta kohtelusta sijoituksen aikana.

Laakson (2019, 11) tutkimuksessa kerrottiin, että jokainen lapsi ja nuori toivoo tulevansa nähdyksi. On erityisen tärkeää, että sijoitettu nuori tulee nähdyksi, ymmärretyksi ja kuulluksi. Opinnäytetyöni haastateltavat toivat myös samanlaisen näkökulman esiin. He mainitsivat haastatteluissa, että huomion antaminen nuorelle ja nuoren kuuleminen ovat tärkeitä nuoren hyvinvointia vahvistavia seikkoja. Haastatteluissa koettiin tehokkaana keinona se, että nuorten kanssa vietetään aikaa ilman mitään tavoitetta, ja annetaan nuorille heidän tarvitsemaansa huomiota. Niissä painotettiin myös, että nuorta tulisi kuunnella oikeasti eikä vain kysyä asioita häneltä.

Vierulan (2017, 39) mukaan vanhemmuuden arvioimiseen kuuluu pohdinta siitä, mitä on hyvä, riittävä ja huono äitiys ja isyys. Vanhemmuuteen liittyvät kulttuuriset odotukset ja mielikuvat ohjaavat vanhempien ja lastensuojelun ammattilaisten tulkintoja ja vuorovaikutusta. Opinnäytetyöni tuloksista löytyi samankaltaista pohdintaa kuin Vierulan (2017, 39) tutkimuksessa. Tuloksissani vanhemmuutta kuvattiin vanhemman näköiseksi. Jokaisella vanhemmalla on oma tapansa olla vanhempi, ja he toimivat tiettyjen arvojen pohjalta. Vanhemmat tekevät päätöksiä, joiden he uskovat vilpittömästi olevan nuoren paras sillä hetkellä. Vastaanoton työntekijät eivät tiedä sitä, mikä vanhemmuudessa on oikein ja väärin. He tietävät, mitä arvoja vanhemmat edustavat, ja yrittävät kääntää vanhempien ajattelua siten, ettei vanhemmuudessa esiintyisi ääri-ilmiöitä. Haastattelujen tuloksista ilmeni myös, että vanhempien kanssa työstehtään sitä, mitä on hyvä tai riittävän hyvä vanhemmuus. Riittävän hyväksi määriteltiin se, että vanhempi tietää, missä ja kenen kanssa lapsi liikkuu. Vanhemman tulee myös huolehtia siitä, että lapsi noudattaa kotiintulo- ja nukkumaanmenoajoja sekä huolehtii hygieniasta.

Pitkäsen (2011, 74) mukaan vanhemman epäonnistumisen, häpeän ja syyllisyyden tunteet voivat lisääntyä huostaanoton aikana. Tutkimukseni tuloksista käy ilmi, että vanhemmat voivat olla hämmentyneitä ja kokea syyllisyyden ja häpeän tunteita sijoituksen alkupuolella. Nämä tunteet voivat näyttäytyä siten, että vanhemmat selittävät kauheasti tilannetta tai sitten vanhemmat häviävät eli jäävät etäisiksi.

12 Johtopäätökset

Nuorten hyvinvointi vaihtelee, ja osa nuorista voi melko hyvin ja osa todella huonosti sijoituksen alussa. Heidän ongelmansa ovat laaja-alaisia, ja ne voivat liittyä esimerkiksi päihteiden käyttöön, koulunkäyntiin, häiriökäyttäytymiseen, kodin sääntöjen noudattamattomuuteen, psyykkiseen oireiluun sekä perheenjäsenten väliseen vuorovaikutukseen. Ongelmat ovat useimmiten lähtöisin nuoresta eli nuoren oireilu on syy sijoitukselle tai ne voivat olla myös lähtöisin nuoren ympäristöstä. Nuorten tilanteet ovat hyvin yksilöllisiä, joten heidän hyvinvointinsakin vaihtelee paljon sijoituksen lopussa. Sijoitus voi vaikuttaa nuorten hyvinvointiin siten, että osa nuorista voi hyvin ja osa voi vielä huonommin kuin sijoituksen alussa. Nuorilla on sijoituksen päättyessä joskus suurempia ongelmia kuin sijoituksen alussa. Heidän kanssaan jatketaan kuitenkin työskentelyä sijoituksen jälkeen, ja heillä voi olla hoitokontaktit, jos ne on katsottu tarpeelliseksi.

Sijoitusjakso voi vaikuttaa nuoren hyvinvointiin siten, että perheissä tapahtuu jokin muutos sijoituksen aikana, jolloin nuori ja perhe voivat hyvin, ja nuori palaa takaisin kotiin. Joissain tapauksissa perheissä ei tapahdu mitään muutosta, jolloin nuori huostaanotetaan. Huostaanotto päätös voi vaikuttaa nuoriin eri tavalla. Osa nuorista voi olla vaikea hyväksyä huostaanottoa, ja he voivat oireilla vielä enemmän kuin aiemmin. Joillekin nuorista tulee mielenmuutos eli he haluaisivat vaikuttaa siihen, että huostaanotto perutaan. Osa nuorista taas luovuttaa ja käyttäytyy siten, ettei millään ole enää mitään väliä. Osa nuorista voi siten, ettei pärjää kauaa kotona ja heidät sijoitetaan pian uudelleen. Nuoren tilanne voi olla parempi sijoituksen päättyessä kuin sijoituksen alussa, koska sijoituksen päättyessä nuoren tilanne on alkanut selkiytyä, ja menneisyydestä on löydetty asioita, jotka selittävät ehkä nykytilannetta. Sijoituksen päättyessä nuorilla voi olla vähän suuntaa elämälleen, ja koulu on lähtenyt sujumaan. Nuoret eivät ole välttämättä päässeet eroon päihteistä, mutta hoitavat ongelmaa jottenkin esimerkiksi käymällä joissain tapaamisissa.

Sijoitettujen nuorten vanhemmat käyvät töissä, opiskelevat tai ovat työttömiä. Vanhemmilla voi esiintyä epätietoisuutta sijoitusjakson alkupuolella. Epätietoisuutta voi aiheuttaa se, että sijoitus voi olla vanhemmille ensimmäinen kerta, kun sosiaalitoimi puuttuu heidän perheensä elämään. Sijoitus voi herättää vanhemmissa myös epävarmuutta, ja he voivat kokea etteivät kykene vanhemmuuteen. Vanhempien epätietoisuus näkyy siten, että he haluavat tietää paljon, minkälainen tilanne on. Osa vanhemmista ei ole välttämättä ollenkaan perillä, mitä lapsensa elämässä tapahtuu. Vanhemmilla voi olla myös ongelmia päihteiden käytön kanssa tai mielenterveysongelmia sijoituksen alussa. Joissain perheissä koko perhe oireilee, ja vanhemmilla voi olla omat ongelmansa.

Sijoitus voi vaikuttaa vanhempien hyvinvointiin siten, että vanhemmat ovat saaneet vähän enemmän keinoja, heillä on ehkä parempi ymmärrys lapsestaan ja heidän huolensa on ehkä

helpottanut vähän. Vanhemman ja nuoren välille on syntynyt myös yhteisiä pelisääntöjä sijoituksen aikana. Vanhemmat voivat kokea olonsa myös uupuneeksi ja voimattomaksi sijoituksen alussa. Joidenkin vanhempien väsymys ja voimattomuus saattaa purkautua siten, että he heittäytyvät sosiaalitoimen armoille. Tässä tilanteessa vanhemmat voivat jopa taantua niin, että eivät kykene enää huolehtimaan elämästään ja perheestään. Vanhempien väsymys voi myös purkautua runsaalla sairastelulla. Jokaisen perheen tilanne on yksilöllinen, joten myös vanhemmat voivat eri tavoin sijoituksen päättyessä. Sijoitus voi vaikuttaa vanhempien hyvinvointiin siten, että osa vanhemmista voi hyvin, koska he ovat saaneet levätä. Useat vanhemmat ovat hyötynet sijoitusjaksosta siten, että he ovat saaneet hengähdystauon huoleensa. Sijoitusjakso saattaa vaikuttaa osaan vanhemmista niin, että he muuttavat toimintaansa ja löytävät uuden yhteyden nuoreen. Tässä tapauksessa vanhemmat pystyvät kohtamaan nuoren ja huolehtimaan hänestä. Vanhemmat voivat paremmin sijoituksen päättyessä, ja he ovat saaneet apua itselleen ja lapselleen.

Joissain tapauksissa sosiaalityöntekijällä on ollut suurempi huoli nuoresta kuin perheellä. Sijoituspäätös voi tällöin vaikuttaa vanhempien hyvinvointiin siten, että vanhemmat kokevat, että sijoituksesta oli vain haittaa ja se aiheutti vielä enemmän stressiä heille. Vastaanoton työntekijöiden työskentely voi myös auttaa vanhempia. Joissain tapauksissa sijoitusjakso ei tuo tarvittavaa apua perheelle, vaan nuori huostaanotetaan. Huostaanotto aiheuttaa yleensä suurta surua perheille.

Vanhemmuus voi olla hyvin heiveröistä tai täysin hukassa sijoituksen alkupuolella. Vanhemmuus voi olla myös liian kireätä, jolloin nuorella on aivan liian tiukat rajat, joissa on mahdollista pysyä. Tiukat rajat aiheuttavat ristiriitaa perheessä. Jollain vanhemmilla vanhemmuus voi olla kateissa, koska nuori on väsyttänyt heidän oireilullaan. Osa vanhemmista ratkaisee tilanteen niin, että heistä tulee enemmän kavereita kuin vanhempia lapselleen. Vanhemmuus on myös vanhemman näköistä. Jokaisella vanhemmalla on oma tapansa olla vanhempi, ja he toimivat tiettyjen arvojen pohjalta. Vanhemmat ovat hyviä vanhempia lapselleen, ja he tekevät sen, minkä parhaiten pystyvät. Jokainen vanhempi haluaa auttaa nuorta, hakea apua ja tukea. Nuoren lyhytaikainen sijoitus voi vaikuttaa vanhemmuuteen siten, että vanhemmuudessa ei tapahdu mitään muutosta sijoituksen aikana. Sijoitus voi auttaa vanhempia niin, että he oppivat puhumaan enemmän lapsestaan, pohtimaan asioita ja katsomaan asioita lapsen näkökulmasta. Tämän seurauksena vanhemman tietoisuus kasvaa siitä, mitä mieltä lapsi on eri asioista. Ne vanhemmat, jotka ovat olleet sijoituksen alussa valmiita puhumaan asioista, puhuvat edelleen sijoituksen päättyessä. Vanhemmat ovat edelleen hyvin kiinnostuneita omista lapsista ja siitä, mitä heille tapahtuu sijoituksen jälkeen.

Vanhemmat eivät ole välttämättä niin perillä, mitä heidän lastensa elämään kuuluu sijoituksen alussa. He eivät osaa olla auktoriteetteja ja ottaa vanhemmalle kuuluvaa päätöksentekovelvoitetta ja päätöksenteko-oikeutta. Nuorilla saattaa olla liian löysät rajat, ja he saavat itse

määritellä omat aikataulunsa ja vuorokausirytmensä. Sijoitusjakso voi vaikuttaa vanhemmuuteen siten, että vanhemmuudessa tapahtuu muutos parempaan suuntaan. Vanhemmuus voi vahvistua, ja vanhempi tekee omassa elämässään ja toiminnassaan jotain muutoksia. Vanhemman tekemät muutokset voivat liittyä hänen ja lapsensa väliseen vuorovaikutukseen. Muutokseen kuuluu se, miten vanhempi puhuu lapselleen sekä lähestyy ja kohtelee häntä. Vanhempi voi myös valita, että hän on enemmän läsnä lapselleen, jolloin pysyy perillä lapsensa asioista ja tietää, mitä tekee. Sijoituksen aikana voi tulla ilmi, että asiakkuus on liian haastava, ja vanhemmat eivät kykene siihen. Lyhytaikainen sijoitus voi kuitenkin tuoda sen tiedon, että vanhemmilla on tarve jatkuvalle asiakkuudelle. Sijoitus voi hyödyttää vanhempia niin, että he löytävät mahdollisesti hukassa olleet asiat tai keksivät jotain uutta, mitä ei ole tullut ajatelleeksi. Sijoitus voi vaikuttaa vanhemmuuteen siten, että vanhemmat pystyvät näyttämään, että heillä on vanhemmuus tallella. Vanhemmat voivat kokea, että sijoitus on voimaannuttanut heitä, ja he ovat saaneet tukea sijoituksen aikana. Sijoitus voi vahvistaa vanhemmuutta, ja tuoda siihen varmuutta, positiivisuutta ja turvallisuutta.

Osa nuorista hyötyy sijoitusjaksosta, ja osa ei hyödy siitä. Nuori voi hyötyä sijoituksesta siten, että perheessä tapahtuu jokin muutos sijoituksen aikana, jolloin nuori ja perhe voivat hyvin, ja nuori palaa takaisin kotiin. Sijoitus voi selkiyttää nuoren tilannetta, koska sijoituksen päättyessä menneisyydestä on löydetty asioita, jotka selittävät ehkä nykytilannetta. Sijoitusjakso voi hyödyttää nuoria myös sitten, että heillä on sijoituksen päättyessä vähän suuntaa elämälleen, koulu on lähtenyt sujumaan, ja he hoitavat päihdeongelmaansa jotenkin. Osa nuorista ei hyödy sijoituksesta, koska perheissä ei tapahdu joskus mitään muutosta sijoituksen aikana, jolloin nuori huostaanotetaan. Nuoren ongelmat voivat myös lisääntyä sijoituksen aikana.

Osa vanhemmista hyötyy sijoitusjaksosta, ja osa ei hyödy siitä. Sijoitusjakso voi hyödyttää vanhempia siten, että he ovat saaneet vähän enemmän keinoja, heillä on ehkä parempi ymmärrys lapsestaan ja heidän huolensa on helpottanut vähän sijoituksen päättyessä. Vanhemmat voivat hyötyä sijoituksesta siten, että heidän ja nuoren välille syntyy yhteisiä pelisääntöjä sijoituksen aikana. Sijoitus voi vaikuttaa positiivisesti vanhempien hyvinvointiin, koska vanhemmat ovat saaneet levätä sijoituksen aikana, ja he ovat saaneet hengähdystauon huoleen. Sijoitusjakso voi hyödyttää vanhempia siten, että he muuttavat toimintaansa, ja löytävät uuden yhteyden nuoren, jolloin he pystyvät kohtaamaan nuoren ja huolehtimaan hänestä. Sijoitus voi hyödyttää vanhempia siten, että he saavat apua itselleen ja lapselleen. Osa vanhemmista ei hyödy sijoituksesta, koska se ei tuo tarvittavaa apua perheelle, jolloin nuori huostaanotetaan. Huostaanotto aiheuttaa yleensä suurta surua perheille. Osa vanhemmista kokee, että sijoituksesta oli vain haittaa ja se aiheutti vielä enemmän stressiä heille.

Sijoitusjakso voi olla hyödyllinen vanhemmuuden kannalta, koska vanhemmat oppivat puhumaan enemmän lapsestaan, pohtimaan asioita ja katsomaan asioita lapsen näkökulmasta. Sijoitusjakso voi hyödyttää vanhempia siten, että vanhemmuus voi vahvistua, ja vanhempi

tekee omassa elämässään ja toiminnassaan jotain muutoksia. Vanhemmat voivat löytää mahdollisesti hukassa olleet asiat tai keksiä jotain, mitä ei ole tullut ajatelleeksi. Sijoitus voi hyödyttää vanhempia siten, että he pystyvät näyttämään, että heillä on vanhemmuus tallella. Sijoitusjakso voi olla hyödyllinen, koska se voi voimaannuttaa vanhempia, ja vanhemmat saavat tukea sen aikana. Sijoitus voi myös vahvistaa vanhemmuutta, ja tuoda siihen varmuutta, positiivisuutta ja turvallisuutta. Joissain tapauksissa sijoitusjakso ei ole hyödyllinen vanhemmuuden kannalta, koska vanhemmuudessa ei tapahdu mitään muutosta sijoituksen aikana.

Tutkimustani voisi jatkokehittää laajentamalla tutkimusotosta. Voisin haastatella useampaa ohjaajaa kummaltakin vastaanottoyksikön osastolta sekä vastaanoton psykologia ja erityissosi-aalityöntekijää. Voisin myös haastatella kahden muun vastaanottoyksikön työntekijöitä, ja tutkia näyttäytykö perheen hyvinvointi ja vanhemmuus erilaisena näissä vastaanottoyksiköissä. Minun olisi myös mahdollista tutkia perheen hyvinvointia ja vanhemmuutta vanhempien näkökulmasta.

Lähteet

Painetut

Pitkänen, M. 2011, 19. Vastuun paikka! Vanhempien tukeminen lapsen huostaanotossa. Yliopistopaino.

Saastamoinen, K. 2010, 139-140. Lapsen asema lapsen sijaishuollossa. Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita Prima Oy.

Sähköiset

Alkoholin käyttö. 2019. Nuorten hyvinvointikertomus. Viitattu 10.5.2021.
<https://www.nuortenhyvinvointikertomus.fi/indikaattorit/elama-ja-terveys/alkoholin-kaytto>

Hyvinvoinnin osa-alueet. 2021. Nuorten hyvinvointikertomus. Viitattu 10.5.2021.
<https://www.nuortenhyvinvointikertomus.fi/indikaattorit/hyvinvointi-indikaattorit/hyvinvoinnin-osa-alueet>

Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet. 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja. 2019:3. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Viitattu 15.5.2021.
https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf

Ikonen, R., Eriksson, P. & Heino, T. 2019, 1. Sijoitettujen lasten ja nuorten hyvinvointi ja palvelukokemukset. Kouluterveyskyselyn tuloksia. Viitattu 23.5.2021.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140595/URN_ISBN_978-952-343-570-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Ikonen, R., Hietämäki, J., Laakso, R., Heino, T., Seppänen, J. & Halme, N. 2017, 7. Sijoitettujen lasten ja nuorten hyvinvointi. Kouluterveyskyselyn tuloksia. Viitattu 4.5.2021.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135232/URN_ISBN_978-952-302-903-3.pdf?sequence=1

Johdanto nuoruusikään. 2021. Nuorten mielenterveystalo. Viitattu 9.5.2021.
https://www.mielenterveystalo.fi/nuoret/tietoa_mielenterveydesta/nuorten_mielenterveysongelmat/Pages/Johdanto-nuoruusik%C3%A4%C3%A4n.aspx

Kiireellisesti sijoitetut nuoret. 2018. Nuorten hyvinvointikertomus. Viitattu 10.5.2021.
<https://www.nuortenhyvinvointikertomus.fi/indikaattorit/turvallisuus/kiireellisesti-sijoitetut-nuoret>

Kokemus omasta terveydentilasta. 2019. Nuorten hyvinvointikertomus. Viitattu 10.5.2021.
<https://www.nuortenhyvinvointikertomus.fi/indikaattorit/elama-ja-terveys/kokemus-omasta-terveydentilasta>

Laadullinen tutkimus. 2015. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 26.4.2021.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>

Laakso, R. 2019. ”Ne näki musta”. Huostassa olevien lasten hyvinvointi ja sijaishuoltoon liittyvät kokemukset. THL. Viitattu 23.5.2021.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137484/URN_ISBN_978-952-343-267-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Lastensuojelun asiakkaat. 2020. Nuorten hyvinvointikertomus. Viitattu 10.5.2021. <https://www.nuortenhysinvointikertomus.fi/indikaattorit/tunteet-ja-vuorovaikutus/lastensuojelun-asiakkaat>

Lastensuojelun avohuollon sosiaalityö. 2021. Helsingin kaupunki. Viitattu 11.5.2021. <https://www.hel.fi/helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/hallinto/palvelut/palvelukuvaus?id=2825>

Lastensuojelun keskusliitto 2021. Vanhempien oikeudet ja velvollisuudet. Viitattu 4.5.2021. <https://www.lastensuojelu.info/lastensuojelun-perusta/vanhempien-oikeudet-ja-velvollisuudet/>

Lastensuojelulaki 417/2007. Viitattu 9.5.2021. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Marttunen, M. & Karlsson, L. 2013, 10. Nuorten mielenterveyshäiriöt. Teoksessa Huurre, T., Marttunen, M., Strandholm, T. & Viialainen, R. (toim.). Nuorten mielenterveyshäiriöt. Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille. Tampere: Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110484/THL_OPA025_2013.pdf?sequence=1

Nuoruuden kehitys. 2019. THL. Viitattu 9.5.2021. <https://www.thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyden-edistaminen/lasten-ja-nuorten-mielenterveys/nuorten-mielenterveys>

Parikka, S., Koskela, T., Ikonen, J. & Hedman, L. 2021, 2-3. Aikuisväestön hyvinvointi, terveys ja palvelut - FinSote 2020. Aikuisten palvelukokemuksissa ja hyvinvoinnissa alueellisia eroja. THL. Viitattu 8.6.2021. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/142634/FinSote_Tilastoraportti%202021.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Saaranen-Kauppinen & Puusniekka. 2006a. Mitä laadullinen tutkimus on: lyhyt oppimäärä. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 26.4.2021. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L1_2.html

Saaranen-Kauppinen & Puusniekka. 2006b. Strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelu. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 26.4.2021. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html

Saaranen-Kauppinen & Puusniekka. 2006c. Aineisto ja teorialähtöisyys. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 26.4.2021. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_3.html

Tuomi, J. & Sarasjärvi, A. 2017. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. E-kirja. Helsinki: Tammi.

Vastaanottokoti. 2021. THL. Viitattu 5.5.2021. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/lastensuojelulaitokset/vastaanottokoti>

Vierula, T. 2017. Lastensuojelun asiakirjat vanhempien näkökulmasta. Tampere: Juvenes Print. Viitattu 24.5.2021. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/102260/978-952-03-0565-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Liite 1: Haastattelukirje

Kutsu haastatteluun

4.1.2018

Hyvä työntekijä!

Olen viimeisen vuoden sosionomiopiskelija Hyvinkään Laurea-ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyöni aiheesta perheen hyvinvointi ja vanhemmuus. Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia, miten nuoren lyhytaikainen sijoitus voi vaikuttaa perheen hyvinvointiin ja vanhemmuuteen.

Olen kiinnostunut kuulemaan ajatuksiasi kyseiseen aiheeseen liittyen. Tutkimus toteutetaan yksilöhaastatteluna tammikuun 2018 aikana. Haastattelu pidetään vastaanoton tiloissa. Haastattelu äänitetään aineiston analysoinnin helpottamiseksi. Käsittelen haastatteluaineistoa luottamuksellisesti ja käytän sitä vain opinnäytetyössäni. Hävitän haastatteluaineiston heti opinnäytetyön valmistuttua. Haastateltavan henkilöllisyys ei paljastu missään vaiheessa tutkimusta.

Erilaisia asiakastaustoja on lukuisia. Tarkoituksena on kuvailla mahdollisimman kattavasti, minkälaista perheen hyvinvointi ja vanhemmuus voi olla.

Haastattelukysymykset:

Hyvinvointi:

1. Miten nuori voi saapuessaan vastaanottoon? Minkälaisia ongelmia hänellä voi olla?
2. Miten vanhempi voi sijoituksen alussa? Minkälaisia ongelmia hänellä voi olla?
3. Miten nuoren hyvinvointia vahvistetaan sijoituksen aikana? Mitä työntekijät voivat tehdä, jotta nuori voisi paremmin?
4. Miten vanhemman hyvinvointia vahvistetaan sijoituksen aikana? Mitä työntekijät voivat tehdä, jotta vanhempi voisi paremmin?
5. Miten nuori voi sijoituksen päättyessä?
6. Miten vanhempi voi sijoituksen päättyessä?

Vanhemmuus:

7. Minkälaista vanhemmuus on sijoituksen alussa? Mitä ongelmia siinä voi olla?
8. Miten vanhemmuutta tuetaan sijoituksen aikana?
9. Minkälaista vanhemmuus on sijoituksen päättyessä?

Mikäli olet halukas osallistumaan haastatteluun, ilmoita osallistumisesi vastaava ohjaaja *nimi*:lle. Minuun voi olla yhteydessä sähköpostitse osoitteeseen liisa.laukonmaa@student.laurea.fi tai puhelimitse numeroon x. Vastaan mielelläni mahdollisiin kysymyksiin!

Ystävällisin terveisin,

Liisa Laukonmaa

Sosionomi-opiskelija

Laurea-ammattikorkeakoulu, Hyvinkää

Liite 2: Suostumuslomake

Suostumus haastatteluun

4.1.2018

Annan Laurea-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija Liisa Laukonmaalle luvan käyttää haastattelusta saatuja tietoja opinnäytetyön tekemiseen. Opinnäytetyön aiheena on perheen hyvinvointi ja vanhemmuus. Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia, miten nuoren lyhytaikainen sijoitus voi vaikuttaa perheen hyvinvointiin ja vanhemmuuteen. Tutkimuksen kohderyhmää ovat vastaanoton työntekijät.

Haastattelut toteutetaan yksilöhaastatteluina. Haastattelut nauhoitetaan ja haastatteluaineisto säilytetään ilman tunnistetietoja. Haastatteluaineisto hävitetään opinnäytetyön valmistuttua. Haastatteluaineistoa käsitellään luottamuksellisesti ja sitä käytetään vain tämän opinnäytetyön tekemiseen. Haastateltavien henkilöllisyys ei paljastu missään vaiheessa tutkimusta. Haastateltavilla on oikeus kieltäytyä tai vetäytyä tutkimuksesta missä vaiheessa tutkimusta tahansa. Kieltäytyminen tapahtuu olemalla yhteydessä opinnäytetyön tekijään.

Valmis opinnäytetyö julkaistaan Theseus-tietokannassa osoitteessa <https://www.theseus.fi/>.

Paikka ja aika

Haastateltavan allekirjoitus

Haastattelijan allekirjoitus